

TEMA: SOCIALT ARBETE I GLESBYGD

Sociionomen

EN TIDNING FRÅN AKADEMIKERFÖRBUNDET SSR

#8

2024

FORSKNING

Hög risk för utanförskap bland placerade pojkar

TENDENS

Är en ny yrkesexamen lösningen på kompetensfrågan?

“Jag har varit samma människa hela tiden. Det var väl därför jag aldrig fullt ut kunde identifiera mig med politiska sammanhang.”

“JAG ÄR JUNO BLOM”

Ursinne drev henne in i politiken. I dag är Barnombudsmannen **Juno Blom** glad att hon lämnat, men engagemanget finns kvar.

NATUR &
KULTUR

För kritiskt tänkande socionomer

Socionomyrket innebär ett stort ansvar, där man fattar beslut om insatser som påverkar andra människors liv. Hur ser man till att besluten är grundade i relevant och tillförlitlig kunskap? Fungerar den valda insatsen? För vem och i vilka situationer?

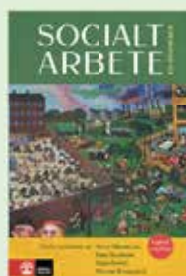
Boken *Erfarenhet, vetenskap, kunskap* handlar om fördelar och nackdelar med erfarenhet respektive forskning som grund för kunskap – och hur de med fördel kan kombineras. Eftersom vi människor lätt drar fel eller förhastade slutsatser är kritiskt tänkande en central färdighet. Författarna beskriver därför hur du i beslutsprocessen kan navigera mot bästa möjliga kunskapsanvändning. De visar även varför en socionom som aldrig tänkt forska kan ha nytta av kunskaper i forskningsmetodik.

Ulrica von Thiele Schwarz är leg. psykolog och professor i psykologi vid Mälardalens universitet. Henna Hasson är professor i implementering vid Karolinska institutet och chef för Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin, Region Stockholm. Urban Markström är professor i socialt arbete vid Umeå universitet.

Erbjudande

Läs om böckerna och provläs utdrag på nok.se. Där kan du även köpa dem med 20 % rabatt. Ange koden **Socionomen** i kassan så dras rabatten från priset. (Frakt tillkommer.) Erbjudandet gäller t.o.m. 15 januari 2025.

nok.se/kompetensutveckling/socialt-arbete

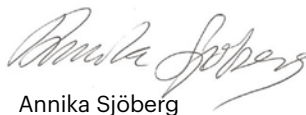
Vi drar en suck av lättnad... men tilliten har redan skadats

I skrivande stund har utredaren Anita Linder just presenterat sina förslag om informationsplikt för myndighetsanställda. En suck av lättnad har svept fram då flera stora grupper inom välfärden föreslås undantas från lagen. Lärare, vårdpersonal, socialtjänsten och kuratorer ska till exempel slippa anmäla papperslösa. Det är en seger för alla de yrkesgrupper, fackförbund och andra organisationer som protesterat mot förslaget. Och det är många. Att ange papperslösa rimmar illa med yrkesetikerna inom flera av välfärdsyrkena och endast tre av landets 290 kommuner ställde sig bakom förslaget.

”Socialt arbete handlar om att hjälpa människor, inte skrämna människor.”, svarade socionomen och kuratorn Poya Ashna när Socionomen frågade vad han tänkte om anmälningsplikten (se socionomen.se). Det handlar om att bygga relationer och skapa tillit.

MOTSTÅNDET MOT lagen har varit massivt och det förslag som nu lades fram visar att protester kan löna sig. Är man tillräckligt många så går det att göra skillnad. Det är en viktig seger, men med en fadd eftersmak. Papperslösa är en av

de mest sårbara grupper vi har där förtroendet för myndigheter redan är lågt. Om rädslan för att bli angiven sprider sig kommer de att dra sig undan, längre in i utsattheten i skuggan av det övriga samhället. Deras tillit lär knappast ha stärkts av debatten som varit, eller av att vissa myndigheter faktiskt förväntas rapportera papperslösa, om utredarens förslag blir verklighet. Det gäller anställda inom Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Kriminalvården, Kronofogdemyndigheten, Pensionsmyndigheten och Skatteverket. Dessutom har Tidöpartier tidigare visat att de är beredda att lägga lagförslag som inte går i linje med vad utredningar och remissinstanser kommit fram till. SD har heller inte hymlat med att de gärna ser att lagen gäller utan undantag. Fortsättning lär följa.

Annika Sjöberg
Chefredaktör

Socionomen

Socionomen är Sveriges ledande oberoende tidskrift för kvalificerat socialt arbete och psykoterapi. Den är prenumererad och utkommer med åtta nummer per år. Ägare är Akademikerförbundet SSR. Tidskriften Socionomen, A4, Bondegatan 21, 116 33 Stockholm
Besök: Bondegatan 21

Socionomen ansvarar ej för inskickat material som inte är beställt.

**CHEFREDAKTÖR
& ANSVARIG UTGIVARE**

Annika Sjöberg
0706-58 88 95
annika@socionomen.se

**DIGITAL REDAKTÖR
& REPORTER**

Tommy Johansson
0702-17 74 54
tommy@socionomen.se

ART DIRECTOR

Louise Bååth
louise@a4.se

SKRIBENTER

Tommy Johansson
Fredrik Rubin
Tim Andersson
Viktoria Myrén
Fredrik Söderlund
Annika Sjöberg

REDAKTIONSRÅD

Socionomen har två redaktionsråd, ett bestående av forskare och ett med yrkesverksamma socionomer. Mer information finns på socionomen.se.

FOTO OMSLAG

Margareta Bloom Sandebäck

PRODUKTION

A4 Text & Form

SOCIONOMEN.SE

Nyheter och fördjupning om
socialt arbete och psykoterapi

PRENUMERATION

Akademikerförbundet SSR
08-617 44 00, knappval 5
prenumeration@akademssr.se
Prisuppgifter och info finns på
socionomen.se/prenumerera/

ANNONSBOKNING

AdSales Group AB
Marie-Louise Ganebrant
marielouise@adsales.se
072 - 322 54 11
Utgivningsplan på
socionomen.se/annonsera/

TRYCKERI

Norra Skåne Offset,
ISO 14001- och
ISO 9001-certifikat.
Socionomen finns även som
taltidning. Kontakta redaktionen
för information.

Akademikerförbundet SSR

07 I KORTHET

Aktuellt: Varannan invånare har lågt förtroende för socialtjänsten.

14 SOCIONOMUTBILDNINGEN

Tendens: Skuggutredning föreslår en ny yrkesexamen på högre nivå för socionomer.

16 SOCIALT ARBETE I GLESBYGD

Tema: Långa avstånd och få anställda. Kreativa lösningar är avgörande för det sociala arbetet i glesbygden.

28 JUNO BLOM

Mötet: Politiken innebar ständiga målkonflikter. Nu kämpar hon vidare för barns rättigheter som BO.

Juno Blom har gråtit och haft ont i magen. Nu väljer hon att inte se sig själv med andras ögon.

FOTO: MARGARETA BLOOM SANDBÄCK

Glitter, glädje och kärlek när Musikschlaget 2024 avgjordes.

FOTO: KRISTOFFER LÖNNÄ

36 SOCIAL HÅLLBARHET

Verktyg: Så har socialtjänsten i Härryda lyckats ta en aktiv roll i samhällsplaneringen.

40 MUSIKSCHLAGET

Bildreportage: Smittande musikglädje under finalen av Musikschlaget 2024. Vann gjorde låten Superkraft.

49 UTANFÖRSKAP VANLIGT FÖR PLACERADE POJKAR

Forskning: Tonårsplacerade pojkar har fjorton procent högre risk att hamna i permanent utanförskap.

DESSUTOM I SOCIONOMEN

48 VINNARE AV C-UPPSATSTÄVLINGEN

54 DEBATT, 56 SETT, LÄST, HÖRT, 58 KRÖNIKA

Aktuellt

TEXT: TOMMY JOHANSSON

FOTO: GETTY IMAGES

En av tre har lågt förtroende för socialtjänsten

SOCIALTJÄNSTEN. 35 procent av Sveriges befolkning har mycket litet eller ganska litet förtroende för socialtjänstens arbete med barn, unga och familjer. Det visar en ny undersökning från Myndigheten för vård- och omsorgsanalys.

Förtroendet uppges vara lägre än för barnavårdscentralen, den specialiserade hälso- och sjukvården, förlossningsvården och tandvården.

– Att befolkningen har förtroende för socialtjänsten är viktigt för att socialtjänsten ska kunna komma in med stöd i ett tidigt skede och kunna arbeta förebyggande, säger Jean-Luc af Geijerstam, generaldirektör vid Myndigheten för vård- och omsorgsanalys.

– Därför är vår bedömning att det

Jean-Luc Geijerstam
FOTO: RICHARD KILSTRÖM

finns ett stort behov av att öka kunskapen i befolkningen om socialtjänstens arbete.

Vidare svarar 34 procent att de varken har stort eller litet förtroende, och 31 procent att de har mycket eller ganska stort förtroende.

Drygt hälften svarar också att de inte har tillräcklig kunskap om socialtjänsten för att avgöra hur den fungerar. Enligt myndigheten finns det en direkt koppling mellan kunskap och förtroende. De som anger en högre grad av kunskap känner också ett större förtroende.

Resultaten i undersökningen baseras huvudsakligen på en befolkningspanel samt på intervjuer med privatpersoner och företrädare för socialtjänsten.

På gång: Nytt HVB-hem för hbtq+-ungdomar

HVB-HEM. Ny forskning från Malmö universitet visar att hbtq+-ungdomar utsätts för hat, hot och diskriminering på svenska HVB-hem. Som ett resultat av detta startar nu Christian Björk ett HVB-hem i Malmö som riktar sig till just hbtq+-personer.

Christian Björk

FOTO: VILMA ELLEMARK/
SVERIGES RADIO

– Någon måste ta de här stegen. Någon måste göra jobbet, säger han i en intervju med Sveriges radio.

Christian Björk, som själv är hbtq+ och som länge jobbat med barn inom socialtjänsten, vill även att personalen på HVB-hemmet ska vara hbtq+.

HVB-hemmet, som heter Spektrum, hade en kortare öppningsperiod i våras men är tänkt att öppna mer permanent kring årsskiftet.

FOTO: GETTY IMAGES

FLER NYHETER FÖLJ FLÖDET
PÅ SOCIONOMEN.SE

ANNONS

nytida

Vi gör världen lite bättre, en människa i taget

Nytida ger stöd till barn, unga, vuxna och familjer inom både funktionsnedsättning och psykosocial problematik. Vi finns här för dig, med över 460 verksamheter runt om i landet.

Läs mer om oss på nytida.se

Från vänster: David Ivarsson, doktorand vid Lunds universitet och projektsamordnare, Märta Wallinius, forskningschef vid Rättspsykiatriska regionkliniken och forskningsledare, Mattias Larsson, generaldirektör på Brå, Tina Fogelklou, verksamhetsområdeschef vid Rättspsykiatriska regionkliniken och Jason MacBride, gruppchef på Kriminalvården.

VR-behandling för våldsbrottslingar får pris

NY BEHANDLING. Det kallas för Virtual Reality Aggression Prevention Training (VRAPT) och är en ny behandlingsmetod som riktar sig till våldsbrottsdömda personer. Metoden går ut på att klienterna genom virtual reality får öva på strategier under kontrollerade former i simulerade miljöer för att lära sig hantera aggressioner genom ökad riskmedvetenhet och självkontroll.

VRAPT kommer ursprungligen från Holland men har vidareutvecklats inom Region Kronoberg och inom den rättspsykiatriska regionkliniken i Växjö. Metoden har också utvärderats

David Ivarsson

FOTO: BRÅ

av Lunds universitet, med stöd från Brå, men den är inte publicerad än.

Nu prisas VRAPT av Brå i den svenska deltävlingen European Crime Prevention Award.

– Vi är väldigt glada över att ha tilldelats det här priset och att få vara Sveriges

representant i European Crime Prevention Award i december. I arbetet med VRAPT såg vi att behandlingen har potential i att minska aggressivitet, dysfunktionell känsloreglering och ilska hos målgruppen, säger David Ivarsson, doktorand i psykiatri vid Lunds universitet.

7 av 10 med psykisk ohälsa upplever bristande stöd

PSYKISK OHÄLSA. En ny rapport från Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa (NSPH) visar att 70 procent av de som lever med psykisk ohälsa är missnöjda med det stöd de fått av samhället. 55 procent svarar också att de inte upplever sig få den vård de behöver.

De svarande pekar främst på faktorer som ekonomiska utmaningar, social isolering och ökat stigma.

– De aktuella ersättningarna för personer med psykisk ohälsa behöver höjas och bli mer långsiktiga. Det skulle även behöva göras en helhetsöversyn av dagens ekonomiska stödsystem så att det bättre kan bidra till trygghet och återhämtning för individer som lever med psykisk ohälsa, säger Conny Allaskog.

Rapporten grundar sig på en undersökning som gjordes i våras av Novus på uppdrag av NSPH. Undersökningen gjordes via telefon och fokuserade på brukarinflytande där 94 kommuner och 6 regioner deltog. Totalt svarade 2 342 personer.

45,3

Så många procent av landets skolelever i årskurs 9 uppger att de utsatts för stöld, misshandel, hot, rån eller sexualbrott minst en gång under de senaste tolv månaderna. Detta enligt Skolundersökningen om brott 2023.

” Vår uppfattning i dag är att Ivo inte klarar sitt uppdrag. ”

SKR:s ordförande Anders Henriksson (S) med anledning av polisens larm om att den organiserade brottsligheten tagit sig in i bolagen på HVB-marknaden.

”Jag vet att det här är ett infekterat ämne”

För många är Christian Dahlström synonym med podcasten Sinnesjukt. Nu är han aktuell med boken Den enda rätta läran, där han granskat psykoanalysens historia i Sverige och dess påverkan på rättsväsendet.

Varför ville du skriva den här boken?

– Det är en ganska lång historia. Jag har ju jobbat med psykiatrirfrågor i över tio år nu och har flera gånger stött på de här ämnena; psykoanalys, Freud och de svenska rättsskandalerna. Nu sammanflätas de i boken.

– Jag beskriver hur psykoanalysen tog sig in i Sverige. Om man jämför med andra länder som USA eller Storbritannien så tog det tid innan psykoanalysen fick fäste här. Jag har försökt förstå varför.

I boken går Christian Dahlström djupare in på rättsskandalen kring Sture Bergwall, även känd som Thomas Quick. Fokus ligger där på Margit Norell, psykoanalytikern som styrde terapin på Säter och hand-

ledde de terapeuter som behandlade Sture Bergwall.

– Själva startskottet till den här boken var när jag gjorde en dokumentär om Margit Norell. Efter det arbetet fick jag lite blodad tand. Det fanns fortfarande massa frågor som var obesvarade, säger Christian Dahlström.

– I efterspelet kring Quick-härvan

så framstod det lite som att Margit Norell var någon slags frifräsare som fick alla sina idéer själv. Så var det inte riktigt. Det fanns också en bredare samhällstrend där de psykoanalytiska idéerna hade genomsyrat samhället på bred front ganska länge.

Hur har du gått till väga i arbetet med boken?

– Det är en blandning av massa intervjuer och grävande i arkiv, både i fysiska arkiv på Kungliga biblioteket och i digitala arkiv. Jag har bland annat undersökt Margit Norells arbete i Brasilien, där hon var under 70-talet, genom nyligen digitaliserade arkiv från det brasilianska nationalbiblioteket i Rio de Janeiro.

Det låter som ett omfattande researcharbete?

– Jag har nästan 1 100 källhänvisningar i boken. Eftersom jag vet att det här är ett kontroversiellt och infekterat ämne så har jag försökt vara så noggrann som möjligt.

Vem bör läsa boken?

– Dels de som arbetar med de här frågorna; era läsare, socialarbetare, psykiatriker och psykologer. Men jag hoppas också att människor som bara är allmänt intresserade läser. För även om boken är ganska nördig så är den också allmängiltig i det att den beskriver hur psykoanalysen gått hand i hand med samhällsutvecklingen.

Tommy Johansson

➔ **Christian Dahlström**

FÖDD: 1972.

GÖR: Journalist och författare. Har i snart tio år drivit podcasten Sinnessjuk som lyfter frågor om psykisk ohälsa.

BAKGRUND: Har tidigare gett ut böckerna Panikångest och depression (2014), Kalla mig galen (2017) och Ångestens mamma (2021).

AKTUELL MED: Boken Den enda rätta läran - Så förblindade psykoanalysen det svenska rättsväsendet

Tillsynen av särskilda vårdnadshavare brister

Tidigare i höstas kom det fram att en man i Skåne var särskilt förordnad vårdnadshavare för 28 barn. Många undrade hur det är möjligt. Socionomens genomgång visar att det saknas tillsyn.

TEXT TOMMY JOHANSSON

DET VAR I VÅRAS som en polispatrull i Skåne omhändertog en pojke i tonåren efter att denne befunnit sig i en "olämplig miljö". När polisen sökte efter information om pojken i sina interna register gjorde man en oväntad upptäckt. Totalt ansvarade pojkens vårdnadshavare för 28 barn i åldrarna 4–17 år.

Ärendet uppmärksammades nyligen i media, bland annat i Dagens Nyheter där Claes-Arne Hermansson, polis-

Claes-Arne Hermansson
FOTO: UTRSEKTION POMA

chef i Malmö, ställde sig frågande till hur en person kan vara vårdnadshavare till så många barn.

– Alla säger att det här är ett problem, att det inte är möjligt att tillgodose alla de här barnens rättigheter. Men ingen

agerar, säger han.

Vårdnadshavaren i fråga, som är en så kallad särskilt förordnad vårdnadshavare,

hävdar att han skött sina uppdrag utan klagomål och att han inte är beroende av den ersättning som uppdragen ger.

Samtidigt väcker ärendet generella frågor: Vem är det egentligen som har tillsynsansvar när det gäller särskilt förordnade vårdnadshavare? Ivo menar att de inte har det. Detsamma gäller kommunerna.

– Socialnämnden är med och föreslår vem som ska bli särskilt förordnad vårdnadshavare.

Sedan fattar tingsrätten

beslut. Därefter har inte socialtjänsten någon lagreglerad skyldighet att följa upp hur det går. Ingen har en aktiv tillsyn, säger Kalle Larsson, förbundsjurist på SKR.

Det är också oerhört svårt för socialnämnder att veta hur många uppdrag en person har i andra kommuner. Den informationen får nämligen inte delas mellan kommuner av sekretesskäl.

Det man kan göra, förklarar Kalle Larsson, är att kontakta landets tingsrätter för att se hur många domstolsbeslut som finns kring en person. Om en person utsetts som särskilt förordnad vårdnadshavare av tingsrätten så är domstolsbeslutet en offentlig handling. Det kräver dock att man känner till barnets geografiska historik för att veta vilka tingsrätter

Kalle Larsson
FOTO: SKR

Särskilt förordnad vårdnadshavare

- Som särskilt förordnad vårdnadshavare förväntas du bland annat se till att barnets omvårdnad och trygghet är tillgodosedd, hjälpa barnet i kontakten med sin familj och anhöriga, och säkerställa barnets skolgång.
- Barnet behöver inte bo hos vårdnadshavaren utan kan bo i ett familjehem, HVB-hem eller stödboende.
- Om barnet inte bor hos vårdnadshavaren förväntas denne träffa barnet varje månad och följa upp hur barnet har det där hen bor. Eventuella insatser ska också följas upp av vårdnadshavaren.
- Man förväntas också ansvara för barnets ekonomi och juridik.
- Som särskilt förordnad vårdnadshavare har man rätt till ersättning vilket bestäms av överförmyndarnämnden.

Källa: Socialstyrelsen och SKR

”Vi har begärt en sådan lag från regeringen ungefär en gång i halvåret de senaste 20 åren.”

man ska kontakta – annars får man söka i blindo.

– Det är inte troligt att man som kommun börjar söka runt bland tingsrätter i hela Sverige för eventuella domslut, säger Kalle Larsson.

SKR har länge efterfrågat ett nationellt ställföreträdarregister som man menar skulle förhindra att en person blir förordnad som särskild vårdnads-

havare åt för många barn.

– Vi har begärt en sådan lag från regeringen ungefär en gång i halvåret de senaste 20 åren, men det verkar inte hända något, säger Kalle Larsson.

– Hade man haft ett sådant register skulle man direkt kunna fråga; har den här personen några uppdrag, hur många och på vilka orter.

Men trots begränsningarna finns det ändå vissa kontrollmekanismer i dagens system, förklarar Kalle Larsson.

– Den som utses till särskilt förordnad vårdnadshavare så blir också förmyndare, vilket förenklats innebär att man ansvarar för barnets ekonomi. Då behöver man lämna in en årlig redovisning till överförmyndaren.

Överförmyndarförvaltningen är den tillsynsmyndighet som ser över

förmyndare, gode män och förvaltare – alla som är ställföreträdare för barn eller vuxna personer.

– Om en person blivit utsedd till särskilt förordnad vårdnadshavare för 28 barn, då ska den personen också lämna in 28 redovisningar varje år över hur denne skött barnens ekonomi, säger Kalle Larsson.

Som förmyndare blir man också juridiskt ansvarig för barnet. Om barnet till exempel behöver ett nytt pass eller står som delägare i ett dödsbo så är det upp till barnets förmyndare att hjälpa barnet med det.

– Om det uppstår misstankar om bristande ansvar så kan överförmyndaren göra en anmälan till socialtjänsten, som ju fortfarande kan pröva frågor om vårdnad. ◀

ANNONS

Tillgängliga platser
för vuxna på nyöppnade
Masgården

Ett högspecialiserat heldygnsböende i Dalarna för vuxna
med komplex psykiatrisk problematik och samsjuklighet

Masgården

- SoL, LVM och LRV
- Rättspsykiatrisk öppenvård

Masgården är ett nytt, högspecialiserat boende för vuxna med långvarig komplex psykiatrisk problematik och samsjuklighet. Tidigare missbruk, kriminalitet och andra riskbeteenden är vanligt förekommande hos våra klienter.

Klienter som placeras hos oss kommer från den rättspsykiatriska slutenvården, LVM-vården eller har placerats med stöd av SoL. Hos oss inkluderas alla typer av vårdinsatser i dygnspriset eftersom vi vet att behovet av utredning, behandling och strukturerad risk- och behovsbedömning är stort hos våra klienter.

Vi arbetar målmedvetet och strukturerat i enlighet med RBM-modellen för att minimera och förebygga riskbeteenden, där det långsiktiga målet är att våra klienter ska uppnå en ökad självständighet och en förbättrad funktionsnivå inom samtliga livsområden.

Eftersom Masgården har egen psykiater, psykolog och sjuksköterska kan alla psykiatriska behandlingsinsatser utföras på plats.

Vi berättar gärna mer. Välkommen att kontakta oss!

För info och placeringsförfrågan: 010-16 00 676

Insikten finns i Sala och erbjuder omsorg och behandling i boenden och familjehem från Dalarna till sydligaste Skåne. Vi arbetar enligt evidensbaserade metoder med stöd av våra psykologer och läkare. Besök oss gärna på www.insikten.info eller scanna qr-koden.

Insikten

Ny lag om sekretess slår mot kuratorer

Ett ökat informationsutbyte mellan myndigheter ska göra brottsbekämpningen effektivare, enligt ett nytt lagförslag. För socialtjänsten och särskilt skolkuratorerna innebär förslaget stora förändringar.

TEXT ANNIKA SJÖBERG

I ETT NYTT LAGFÖRSLAG vill regeringen att statliga myndigheter, kommuner, regioner och skolor ska bli skyldiga att lämna ut relevanta uppgifter till de brottsbekämpande myndigheterna. Informationen ska delas både på eget initiativ, och på begäran av brottsbekämpande myndighet.

– För att trycka tillbaka den organiserade brottsligheten är det helt avgörande att centrala aktörer kan dela information på ett effektivt och

enkelt sätt, sade justitieminister Gunnar Strömmer (M), på regeringens pressträff tidigare i höstas.

Med den nya lagen vill regeringen riva sekreteshinder, vilket de menar kommer förbättra samhällets förmåga att förebygga och bekämpa brott.

– Målbilden är att skola, socialtjänst och polis ska kunna sitta vid samma bord och dela information med varandra. Det här kommer att leda till förbättringar för brottsbekämpningen som får lättare att komma åt relevant information, sade Gunnar Strömmer.

Av hänsyn till verksamheternas karaktär gäller särskilda regler för socialtjänsten och hälso- och sjukvården.

”Med den här lagen kommer de inte längre våga berätta om de umgås med kriminella.”

De omfattas inte av den generella regeln att dela information, förutom när det gäller kontaktuppgifter. Till kontaktuppgifter räknas telefonnummer, e-postadress, bostadsadress, information om eventuellt ombud eller annan företrädare, ip-adress, användarnamn, eller annan uppgift.

MONICA ENGSTRÖM, socialrättsjurist på Akademikerförbundet SSR, konstaterar att det är problematiskt.

– Förslaget är omfattande och jag

Gunnar Strömmer
FOTO: KRISTIAN POHL/
REGERINGSKANSLIET

Monica Engström
FOTO: AKADEMIKER-
FÖRBUNDET SSR

menar att regeringen går väl långt utifrån vad som kan anses vara integritetskränkande. Regeringen pratar om ett utökat informationsflöde men det är ett väldigt ensidigt flöde. Inget handlar om att polisen ska dela mer information, säger hon.

EN EFFEKT AV lagen är att det i praktiken inte längre blir sekretessbelagt om en person haft kontakt med socialtjänsten. Kommer det en fråga från exempelvis polisen så är socialtjänsten skyldig att lämna ut kontaktuppgifter om man har

dem, med följd att sekretessen röjs.

– Jag tycker inte att regeringen tänkt hela vägen kring hur det här kan påverka tilliten och förtroendet för socialtjänsten, säger Monica Engström.

FÖR SKOLKURATORER innebär den nya lagen att man får helt andra förutsättningar för sitt arbete, då undantaget inte gäller skolan. Det innebär att skolans personal på eget initiativ, och på begäran ska dela med sig av information som kan vara relevant för polisen. Ansvaret för att bedöma vilka uppgifter som ska lämnas ut landar på rektorn.

– Sånt här sprider sig fort bland unga. Som skolkurator ska du bygga en nära och förtroendefull relation för att kunna stötta eleverna i deras psykologiska svårigheter, men med den här lagen kommer de inte längre våga berätta om de umgås med kriminella, säger Monica Engström.

Lagen föreslås träda i kraft den 1 april 2025. ◀

De brottsbekämpande myndigheterna är:

- Ekobrottsmyndigheten
- Kustbevakningen
- Polismyndigheten
- Skatteverket
- Säkerhetspolisen
- Tullverket
- Åklagarmyndigheten

Kan en ny yrkesexamen lösa kompetensfrågan?

För att lösa kompetensbehovet bland socionomer behöver en ny yrkesexamen på avancerad nivå införas. Det är huvudförslaget från skuggutredningen om socionomutbildningen.

TEXT TOMMY JOHANSSON

DET VAR I VÅRAS som socialchefer, fackliga organisationer och företrädare för landets lärosäten gjorde gemensam sak och startade en skuggutredning av socionomutbildningen. Det skedde mot bakgrund av att uppdraget för den statliga utredningen, att se över examensmål gällande ungdomsbrottslighet, ansågs för snävt.

När skuggutredningen nu presenterat sina förslag är huvudpunkten en helt ny yrkesexamen på avancerad nivå, till specialistsocionom.

– Alla vi som har samlats runt den här utredningen är helt överens om att man måste addera en ny yrkesexamen. Den syftar till att tillgodose behovet av en professionsfördjupning inom socionomernas olika fält, säger Tapio

Salonen, professor i socialt arbete vid Malmö universitet och en av huvudförfattarna till rapporten.

Utredningen jämför med hur sjuksköterskeutbildningen ser ut, precis som tidigare gjorts, där studenterna efter genomförd grundutbildning har möjlighet att specialisera sig inom totalt 18 områden. Genom skuggutredningens förslag skulle socionomer erbjudas liknande möjligheter.

– Det här är en allmän yrkesexamen där lärosätena ska kunna ansöka om olika inriktningar. Vi tänker att det kommer uppstå inriktningar både inom det sociala arbetets bredaste fält, som kommer ges på många lärosäten, och lite smalare inriktningar som bara ges på några få lärosäten.

Vad för typ av inriktningar kan det handla om?

– Utredningen går inte in på enskilda specialistutbildningar. Vi menar att det är ett utredningsarbete som får komma längre fram.

Bland de bredaste fälten nämner han ändå tänkbara exempel som barn och unga, funktionshinder, äldrevård, missbruk och ekonomiskt bistånd. Tapio Salonen nämner även familjerätt och sexologi som exempel på smalare inriktningar.

EN AV DE STORA frågorna är hur man ska få landets socionomer att vilja vidareutbilda sig överhuvudtaget. Det är något som lärosätena har kämpat med länge. Enligt skuggutredningens rapport har 600 socionomer vidareutbildat sig på master-nivå de senaste tio åren. Det kan jämföras med sjuksköterskorna där 2 500 personer vidareutbildar sig varje år.

Varför ser det ut så här kan man fråga sig? Utredningens förklaring är att socionomers professionsinriktade vidareutbildningar saknar organisatorisk struktur och att det befintliga

utbudet av vidareutbildningar har varit mer forskningsförberedande än yrkesförberedande.

För att vända utvecklingen föreslår skuggutredningen en översyn av kompetenstrappor och karriärtjänster inom socialtjänsten. Med andra ord, man behöver säkerställa att kunskapen som vidareutbildningen erbjuder går i linje med de kompetenskrav som arbetsgivarna har på sina anställda.

– Det har liksom inte funnits några incitament överhuvudtaget för yrkesverksamma socionomer att vidareutbilda sig. Det här är ett sätt att skapa det, säger Tapio Salonen.

– Det man definierar när det gäller olika typer av kvalifikationer i arbetsuppgifter måste också hänga logiskt samman med vilken typ av utbildning man har.

Det är alltså tal om en stor organisatorisk omgörning på flera nivåer. Tapio Salonen säger själv att det är den

Tapio Salonen
FOTO: HÅKAN RÖJDER

Fredrik Hjulström
FOTO: THERESIA VISKA

största förändringen av socionomers utbildningar sedan 1977, då socialhögskolorna genom högskolereformen flyttades över till universitet. Men för att skuggutredningens förslag ska bli genomförbara krävs inte bara en bred enighet mellan akademi och fack – man måste också få arbetsgivar sidan med sig. Frågan är: Hur ser utsikterna ut för det?

– Jag tänker att två saker är viktiga, säger Fredrik Hjulström, socialpolitisk chef på Akademikerförbundet SSR, som också deltagit i arbetet med skuggutredningen.

– Dels är det att man från arbetsgivarhåll faktiskt ser att det finns ett behov av att stärka kompetensnivån hos yrkesgrupperna. Om det bara är akademien och vi som representerar arbetstagarerna som ser det, ja då kommer vi inte ha ett case.

– Den andra biten rör ju själva genomförandet. Det går skuggutredningen inte djupare in på. Man pekar däremot på exempel, främst på hur det funkar inom hälso- och sjukvården och vidareutbildningen för sjuksköterskor. Där kan många till exempel studera genom stöd från arbetsgivaren.

Sett till de senaste årens utveckling tror Fredrik Hjulström att arbetsgivarna ändå ser behovet av en kursändring.

– Jag tycker att det har hänt väldigt mycket de senaste 10–15 åren i hur arbetsgivar sidan ser på kompetensfrågan. Man har börjat förstå att det i dagsläget inte riktigt fungerar. Man kan ta introduktionen som exempel.

HAN NÄMNER Yrkesresan som ett svar på det, ett koncept som används i flera kommuner där nya medarbetare inom socialtjänsten erbjuds strukturerade introduktioner och möjlighet till kompetensutveckling.

– Man har sett att många som kommer till socialtjänsten direkt efter examen lämnar yrket relativt snabbt. Man är inte helt rustad för jobbet. Det handlar inte bara om bristande introduktion, det handlar också om att man behöver mer kunskap, säger han. ◀

Skuggutredningen föreslår:

- Inför specialistutbildningar med yrkesexamen på avancerad nivå med minst 60 högskolepoäng.
- Inför en struktur för socionomers vidareutbildningar.
- En nationell målsättning att hälften av alla yrkesverksamma socionomer ska ha genomgått en specialistutbildning till år 2040.
- Utöver genomförd socionomutbildning ska man ha minst ett års yrkeserfarenhet för att uppnå behörighet till en specialistutbildning.
- Initiera en utbildningsreform på avancerad nivå för socionomer som underbygger och stärker den kompetens- och bemannings-satsning som ska genomföras 2024–2028.
- Inrätta ett nationellt socialt kompetensråd för planering och samordning av det sociala arbetets kompetensförsörjning.
- Partnerskapet för kunskapsstyrning inom socialtjänsten och de regionala samverkans- och stödstrukturerna (RSS) kartlägger och stödjer inrättandet av specialistutbildningar för socionomer i samverkan med lärosätena.
- Förbundet Sveriges socionomutbildningar (FSSOC) skapar ett utskott för samordning av lärosätenas specialistutbildningar för socionomer.

KREATIVITET ÄR GLESBYGDENS RÄDDNING

Personalbrist, risk för jäv, långa avstånd och brist på specialister, men också unik samverkan. Små kommuner ska leverera samma stöd som stora, men förutsättningarna är radikalt annorlunda.

TEXT FREDRIK RUBIN ILLUSTRATION JENS MAGNUSSON

TEMAINNEHÅLL

SOCIALT ARBETE I GLESBYGD

OJÄMLIKA VILLKOR

Hur ska små kommuner kunna erbjuda samma stöd som stora? **18**

KOMMUNALT SJÄLVSTYRE

Socialtjänstministern: "Alla har rätt till samma stöd." **21**

"ALLA KÄNDE ALLA"

Oskar Konradsson flyttade från Umeå för ett jobb i Vilhelmina. **22**

PANELEN

Hur löser ni glesbygdens utmaningar? **28**

Villkoren för det sociala arbetet skiljer sig åt på olika håll i landet. För medborgaren är bostadsorten avgörande för vilken typ av insatser, stöd och upplägg som erbjuds. Det är en sanning som upprepats och som kanske särskilt berör landets riktigt

små kommuner. I hela 72 av landets 290 kommuner bor det färre än 10 000 invånare.

– Det blir ofta väldigt speciella förutsättningar i glesbygdskommuner. Det finns absolut utmaningar, säger Carina Strömbäck som är styrelseledamot i SSR:s förbundsstyrelse och socionom-konsult i Luleå.

Carina Strömbäck
FOTO: THERESIA VISKA

CARINA STRÖMBÄCK har arbetat i flera kommuner i Norrbotten och har god insyn i socialtjänstens förutsättningar i glesbygdskommuner. Även om verkligheten varierar från kommun till kommun, och även från år till år, så finns det några generella utmaningar: Det är svårt att rekrytera utbildade socionomer och behålla dem. Andelen konsulter ökar och utgör på vissa håll en betydande andel av medarbetarna. Och så de långa geografiska avstånden, utflyttningen och den åldrande befolkningen.

– Även om du har ett socialkontor på den större orten så kan du fortfarande ha två och en halv timmes restid till en familj där du kanske måste omhänderta ett barn, säger Carina Strömbäck och fortsätter;

– En annan utmaning är att det inte alltid finns tillräckligt med familjehem. Det betyder att barn måste placeras i södra Sverige med väldigt långa restider, inte minst för föräldrarna när de ska ha umgänge med sina barn.

OMVÄNT KAN även närheten skapa problem för den som bor och är verksam i en tätort med några tusen invånare.

– Du kommer så pass nära kommuninvånarna, vilket ökar risken för jäv. Även politikerna

kommer nära både socialtjänsten och klienter. I vissa fall har politiker utövat otillbörlig påverkan och lagt sig i socialtjänstens beslut. Det finns ett par uppmärksammade fall den senaste tiden, säger Carina Strömbäck.

BILDEN SOM målas upp av kan framstå som nattsvart, men sanningen är samtidigt en annan, menar Carina Strömbäck. För samma förutsättningar skapar också unika möjligheter.

– När det är så få medarbetare tvingas socialsekreterare att vara generalister och arbeta lite med allt. Bredden gör att du kan se på individens hela sammanhang på ett annat sätt än vad du naturligt gör om du enbart arbetar med missbruk exempelvis. Det är en styrka och kan ge goda chanser till rätt insatser och förebyggande arbete, säger Carina Strömbäck.

VID FOU SOCIALTJÄNST i Region Västerbotten har Elisabet Höög och Annika Nordström, båda forskningsledare och anknutna till Umeå universitet, i flera år studerat förutsättningarna för glesbygdens socialtjänst. Forskarna har fortlöpande arbetat och samverkat med Individ- och familjeomsorgen (IFO) i åtta inlandskommuner i Västerbotten. I det senaste Forte-finansierade projektet har fokus legat på betydelsen av socialtjänstens organisering, småskalighetens påverkan på kunskap och kompetens, och vilka hinder som finns för samverkan och samarbete över kommungränser.

– Strategisk avtalsamverkan mellan kommuner kan vara lösningen på mycket för glesbygdskommuner, därför har vi frågat oss varför det inte används i högre utsträckning än vad det gör. Givetvis sätter geografi, personalomsättning och kompetensbrist käppar i hjulet, men tillsammans med kommunerna har vi tittat på hur samverkan kan se ut och hur man, givet förutsättningarna, kan hitta former som fungerar, säger Elisabet Höög.

För det är just det, flera glesbygdskommuner har kommit långt och tagit till omfattande samverkansgrepp för att uppnå resultat, inte minst i Västerbotten. Det handlar exempelvis om

” Du kommer så pass nära kommuninvånarna, vilket ökar risken för jäv. ”

en familjehemsgrupp där de åtta kommunerna skapat en gemensam familjehemsbank, och om den ”Digitala kollegan”. En gemensam digital samverkansplattform där handläggare bland annat kan ställa frågor till varandra över kommungränserna då det saknas spetskompetens i den egna kommunen. I Åsele och Dorotea är man även på väg att gå steget längre.

- **DE ÄR INNE I EN** process för att försöka slå samman delar av sin IFO. Åsele och Dorotea har under många år hanterat hög personalomsättning med svårigheter att rekrytera. Som liten kommun finns också en inbyggd sårbarhet för utbudet av insatser. Kommunledningarna har tecknat en avsiktsförklaring om samarbete men det återstår en del arbete innan verksamheter kan slås samman, säger Annika Nordström.

Även i Bjurholm och Nordmaling pågår diskussioner, i deras fall om att slå samman

Elisabeth Höög
FOTO: PRIVAT

Annika Nordström
FOTO: PRIVAT

socialtjänsten. Och i Norrbottens glesbygds-kommuner har man upphandlat ett gemensamt verksamhetssystem för socialtjänst och kommunal hälso- och sjukvård, samtidigt som man i Dalslands kommun ökat samverkan kring familjehem, familjerätt, budget-, skuld- och LSS-handläggning.

- Den nya socialtjänstlagen har också skapat en livlig diskussion om ny samverkan mellan kommuner i glesbygden. Men det finns inga enkla lösningar och det krävs engagemang. Ibland kan politiker vara negativa av rädsla att förlora arbetstillfällen i den egna kommunen om samverkan innebär en centralisering av verksamheten, säger Annika Nordström.

Med tanke på all pågående och planerad samverkan mellan kommuner är frågan om det inte vore enklare att i stället slå samman små kommuner. En fråga som nyligen varit föremål för en statlig utredning.

► – Man konstaterade dock i utredningen att det i dagsläget saknas politisk vilja till sammanslagningar i landet och de stora geografiska avstånden i glesbygd utgör en särskild svårighet, säger Annika Nordström.

Men i våra grannländer har man gått längre, inte minst i Danmark där 275 kommuner blev till 98 för 17 år sedan.

– Det är lätt att bli hemmablind och därför har vi i vårt arbete genomfört en särskild översikt rörande socialtjänsten i våra nordiska grannländer för nya perspektiv. I Danmark genomfördes en snabb kommunsammanslagning, och möjligen var den lite för snabb för där pågår fortfarande ett arbete inom hela välfärdsområdet för att hitta rätt former, säger Annika Nordström.

ATT INTE SLÅ samman kommuner för snabbt är något som även Åsa Furén-Thulin, sektionschef vid Sveriges kommuner och regioner (SKR), menar är viktigt. Först måste man arbeta med avtalssamverkan för att glesbygdskommuner ska bli trygga med hur arbetet fungerar, anser hon.

– Sen kan man komma till eventuella kommunsammanslagningar. I Danmark kom sammanslagningen från statligt håll men jag tror mer på att gå den mjuka vägen, säger Åsa Furén-Thulin och fortsätter;

– Jämfört med Danmark så är problemet i små kommuner också avstånden, vissa verksamheter måste finnas lokalt. Man måste tänka kring

varenda detalj innan man går vidare med en sammanslagning.

Även om Åsa på inget sätt är blind för socialtjänsternas utmaningar på glesbygden, så betonar hon med emfas vad hon anser om dess arbete och medarbetare.

– Visst finns det utmaningar, men jag skulle säga att inte minst socialtjänsterna i Norrbotten och Västerbotten generellt är väldigt bra. Jag fascineras av glesbygdskommuners enträgna arbete och lösningar inom socialtjänsten.

Vad utmärker dessa?

– Det finns en naturlig omsorg i de mindre kommunerna där färre klienter faller mellan stolarna. Handläggarna är ofta generalister och beslutsvägarna är korta, man går snabbare från tanke till handling än vad man gör i en storstadskommun, säger Åsa Furén-Thulin.

MEN EN SAK GÅR inte att komma ifrån, oavsett om medarbetarna är generalister eller specialister. Säger en eller två erfarna socialsekreterare upp sig på ett litet socialkontor, så är påverkan stor.

– Socialtjänsten och äldreomsorgen har brist på händer, även på chefs-sidan. Risken är att konsultkostnaderna blir höga. Och även om man vill samverka och i en del kommuner tittar på att eventuellt starta gemensamma bemanningsföretag, så blir det att man konkurrerar med varandra om samma anställda. ◀

Åsa Furén-Thulin
FOTO: SKR

SOCIALTJÄNSTMINISTERN:

”Det ser väldigt ojämlikt ut”

Var du bor avgör vilken typ av stöd du kan få. Så ska det inte vara, menar socialtjänstminister Camilla Waltersson Grönvall (M).

TEXT FREDRIK RUBIN

– Utgångspunkten måste vara att oavsett var man bor i Sverige så ska man ha rätt till samma stöd och hjälp. Det ska inte vara så att det påverkas av hur kommunen ser på vad man har rätt till. Samtidigt vet vi att det ser väldigt ojämlikt ut, vi måste säkerställa och arbeta för att det ska bli mer jämlikt, säger Camilla Waltersson Grönvall.

Vems är ansvaret för ojämlikheten?

– De 290 kommunerna har ett kommunalt självstyre. I det ingår även socialtjänsten. Vi har en lagstiftning som ligger till grund, som reglerar det nationella ansvaret. Nu ställer vi om till en ny socialtjänstlag som ska ge andra förutsättningar. Den ska möta dagens behov på ett helt annat sätt än den tidigare lagen som skrevs när samhället såg annorlunda ut.

Hur ska små kommuner kunna uppfylla nya lagens ska-krav?

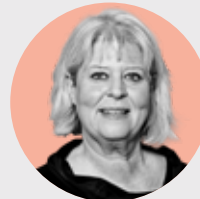
– Här är det viktigt att alla kommuner gör sin egen analys och arbetar för att bygga upp förutsättningarna. Det var en anledning till att vi gett finansiering så att varje kommun kunnat anställa en person för att implementera den nya lagen.

Är kommunsammanslagning eller samarbete vägen framåt?

– Jag har inte rätten att, och ska inte säga hur olika kommuner ska arbeta. Men jag möter många

kommuner som beskriver att man ser olika slags samverkan som en helt nödvändig väg framåt för att kunna utveckla socialtjänsten, vilket jag även hör SKR säga.

**Barn som omhändertas i glesbygd place-
ras inte sällan många timmars
bilresa hemifrån. Hur ser du på
ojämlikheten beroende på var**

Camilla Waltersson
Grönvall

FOTO: REGERINGSKANSLIET

man växer upp?

– Det är en i allra högsta grad relevant fråga. Vi ser att hela vårdkedjan som ska finnas runt barn brister i många delar, det är därför vi ser över helheten. Familjehemmen har en särskild betydelse där vi satsat extra resurser och arbetar för att stärka dessa och få fler familjehem på plats, säger Camilla Waltersson Grönvall. ◀

När socionomen Oskar Konradsson fick jobb i Vilhelmina upplevde han att alla kände alla. Självt kände han ingen.

”Vi hittar lösningar, även om det kan kännas tufft”

För fyra år sedan stod den nyexaminerade socionomen Oskar Konradsson inför ett val. Försöka slå sig in på arbetsmarknaden i Umeå, eller flytta. Trots många utmaningar ångrar han inte sitt val – Vilhelmina är ”hemma”.

TEXT FREDRIK RUBIN FOTO TOMAS NYBRAND

Pandemin stod för dörren när 23-åriga Oskar Konradsson tog socionomexamen i sin hemstad Umeå. Att hitta ett jobb i Umeå våren 2020 var inte det enklaste.

– Till slut var det min pappa som sa ”varför söker du inte jobb i inlandet?”. Det var inget jag planerade, men jag ville verkligen arbeta. Och jag har spenderat mycket av min uppväxt i fjällen där familjen har en stuga, säger Oskar Konradsson.

Ansökningar skickades till flera kommuner och ganska snart erbjöds han en intervju och jobb som socialsekreterare för barn och unga i Vilhelmina, 23 mil bort.

– Det var bara att ta mitt pick och pack och flytta.

En stor sak att göra för ett jobb?

– Ja absolut, men Vilhelmina är en mycket mindre kommun så det var lätt att få en bostad. Det är en stor fördel jämfört med en större stad.

Kontrasten mellan storstaden Umeå och Vilhelmina, med sina 6 500 invånare, är stor. Att säga att alla känner alla är säkert en överdrift, men det är svårt att vara anonym i samhället.

– Det var absolut en stor utmaning att flytta hit, jag kände ingen här. Men det visade sig i efterhand att jag behövde en förändring.

Jag hade bott i en stad i hela mitt liv och behövde en ny utmaning.

Han lämnade sin trygghet med familj och vänner i Umeå, staden han kan utan och innan. I Vilhelmina var allting nytt. Han var nyexaminerad socionom, på en ny plats och en ny arbetsplats.

– Jag var utan säkerhet någonstans, vilket gav mig tillfälle att växa och lära känna mig själv.

Att verkligen börja om på nytt, jag är otroligt glad att jag gjorde det.

Snart insåg han att nästan alla kände, eller åtminstone kände till, alla. Själv kände han ingen.

– Min chef sa tidigt att ”bara så du vet kommer folk snart känna igen dig för att du arbetar på socialtjänsten”.

” Man skapar en tillit. Det blir en känsla att jag som socialsekreterare också är en människa. ”

- Det dröjde inte länge innan Oskar förstod vad chefen menade.

– När man tar ett tufft beslut en dag så kan man nästa dag träffa den personen på ICA, det kan upplevas som en utsatt situation. Man får lämna jobbet på jobbet, om folk kommer och klagar på en, vilket hänt någon gång, får man hänvisa till kontorstid. Men man måste också vara beredd på att det kan brinna till ibland när man arbetar med folk som har det tufft.

Oskar ser också fördelar med att kommuninvånare vet vem han är och ser honom i samhället.

– Man skapar en tillit, man är inte bara någon på ett kontor. Det blir en känsla av att jag som socialsekreterare också är en människa, bara det att jag tar mycket jobbiga beslut.

Närheten måste öka risken för jäv?

– Ja absolut, i början fick jag ta några extra ärenden eftersom jag inte kände någon. Men efter att ha arbetat här i fyra år så har även jag lärt känna folk, och kollegor har fått ta ärenden från mig. Men det är inte så vanligt, arbetsledningen är duktig på att se riskerna så att fel person inte tilldelas en utredning.

Närheten för också med sig positiva effekter. Att arbeta i kommunhuset där övrig verksamhet finns ökar möjligheten till samverkan. Samverkan sker också i det som kallas R8 där åtta inlandskommuner i Västerbotten samarbetar.

– Ett exempel är familjehemsgruppen med representanter för samtliga kommuner. Vi stöttar varandra, har en gemensam familjehemsbank och genomför gemensamma familjehemsdagar. Det innebär också att vi kan dra ner på kostnaden för konsulentstödda familjehem.

ENLIGT OSKAR har socialtjänsten i Vilhelmina ett ganska stort inflöde av barn och äldre som mår dåligt. Det är missbruk, psykisk ohälsa och barn som har det jobbigt hemma med sina föräldrar som behöver stöd och hjälp men ser inte att kommunen skiljer sig från andra på ett negativt sätt.

– Det finns absolut utmaningar i Vilhelmina, men jag kan tycka att det blir lite väl mycket skrivelser när något händer här. När samma sak händer i andra samhällen skrivs det inte alls lika mycket.

Trots att Oskar arbetar med barn och unga har han tvingats lära sig arbeta med socialtjänstens alla delar. Med 13–20 anställda räcker resurser och tid inte alltid till kompetensutveckling.

– Man är medveten om utmaningarna på glesbygden och hittar lösningar. Jag kan tänka mig att om man har närhet till allt så förväntar man sig att allt ska lösa sig, här hittar man lösningar trots att det kan kännas tufft i början.

Har du stannat längre än du trodde?

– Absolut. Jag sa att jag aldrig skulle arbeta som socialsekreterare för barn och unga, men nu har jag arbetat med det i fyra år. Jag trivs här och har kul på jobbet, fått vänner och kollegor som är som en andra familj. Det är det bästa beslut jag tagit, jag älskar det verkligen.

Tror du att du kommer bli kvar?

– Om jag bor här resten av mitt liv vet jag inte, jag får den frågan ibland och kan bara svara ”varför skulle jag inte göra det?”. Vilhelmina har blivit mitt hem. ◀

Att flytta till Vilhelmina
är det bästa beslut Oskar
Konradsson fattat.

Hur löser ni glesbygdens utmaningar?

TEXT FREDRIK RUBIN

SANDRA LIND
IFO chef, Övertorneå kommun, (intervjun gjordes hennes sista arbetsdag på tjänsten)

MALIN KARLSSON
IFO och biståndschef i Dals-Eds kommun

”Det är inte självklart för mig att gå ut och roa mig med mina vänner.”

Är man särskilt utsatt i en liten kommun?

– Ja, det gäller både för socialsekreterare och chefer. Att vara ute i samhället där du jobbar och kanske också bor, är inte alltid så roligt. Där mer eller mindre alla vet vad du jobbar med, det kan innebära att det inte alltid är så roligt att gå på Ica.

Det påverkar en privat?

– Ja, det kan vara att du har barn på samma förskola eller skola som en klients barn. Det kan också vara en obehaglig situation om du är med ditt barn på en lekplats där du kanske möter en klient. Det är en situation som är svår att beskriva hur det påverkar en, men det påverkar en personligt på alla plan.

Hur skiljer det sig som chef?

– I rollen som IFO-chef representerar man en hel myndighet. Det är privilegierat att få representera samhällets yttersta skyddsnät men jag upplever att man utifrån rollen både förväntas begränsa sitt privatliv och även gör det som ett skydd för sin integritet.

Det är inte en självklarhet för mig att exempelvis gå ut och roa mig med mina vänner.

Vill invånare prata om ärenden med er privat?

– Ja absolut, ett ärende kan exempelvis tas upp av nyhetsmedier eller spridas rykten om i samhället. Då kan invånare söka kontakt med oss, men vår sekretess hindrar oss båda att uttala oss till dem och till journalister om ett ärende. Det kan framstå på ett sätt i nyhetsartiklar, som vi vet kanske inte stämmer med verkligheten.

Är det aktuellt för er att samverka med Dalsland?

– Ja, vi har en stor avtalssamverkan i Dalsland kring familjehem och familjerätt, familjerådgivning, budget- och skuld och LSS-handläggning.

Hur fungerar det?

– Vi köper kompetenser av Åmåls kommun och Melleruds kommun exempelvis inom LSS-handläggningen där jag har 50 procent köp av tjänst i år. Det är fyra handläggare som stödjer våra fem olika kommuner.

Stannar samverkan där?

– Nej vi har också en samverkan i de fall jag kan vara aktuellt. Då hjälps vi också åt mellan våra Dalslands-kommuner, säger Malin Karlsson och fortsätter;

– Vi samverkar också i projektet "Vi backar alla barnen i Dalsland". Detta handlar om att upptäcka tidigt och förebygga. En samverkan mellan skola, socialtjänst, vården och polisen.

Vad är aktuellt framåt?

– Nu håller vi på att titta på biståndshandläggningen mot äldreomsorgen. Dals-Eds kommun har fått ett inriktningsbeslut från vår socialnämnd att vi ska jobba mot en sådan lösning. Det handlar om att vi ska bli mindre sårbara och klara kompetensförsörjningen på sikt med vår åldrande befolkning.

Finns det mindre formella samarbeten?

– Det finns flera på chefsnivå, ett exempel är hur kommunernas förste socialsekreterare får gemensam extern handledning tillsammans i Dalsland.

**THERES BJÖRKLUND-ASPELIN
SARA BERGLUND,**
*enhetschefer vid
socialtjänsten i
Vansbro kommun*

Är närheten till klienter en fördel?

– Närheten till klienterna kan vara positiv för oss eftersom vi kan få en större förståelse för hur problematiken ser ut, och snabbt kan bygga en relation. Men samtidigt kan det göra det svårare att nå klienter för att alla känner alla, säger Sara.

På vilket sätt kan det bli svårare?

– Vissa kan tänka att om jag går in genom den där dörren, så vet alla att jag är hos socialtjänsten. Det kan bli ett motstånd för att man inte vill bli uthängd. Tiden det tar att motivera klienter kan bli längre just på grund av närheten, säger Sara.

Finns det en okunskap om socialtjänsten?

– Det finns många gamla tankar och föreställningar om vad socialtjänsten gör, en del tror att det enda vi gör är att ta barn ifrån föräldrar. Det är också föreställningar som blivit än mer aktuella med de nya kampanjerna mot socialtjänsten, säger Theres.

Får de stöd på annat håll?

– Ja, i glesbygden finns ofta ett starkt nätverk, vilket kan ha både positiva och negativa konsekvenser. En vanlig inställning är att man vill lösa problem på egen hand, vilket kan leda till att man undviker att söka hjälp utanför sitt nätverk. Detta kan resultera i att nätverket blir överbelastat och att man inte får det stöd från socialtjänsten som behövs för att skapa en hållbar situation, säger Sara.

Konsulentstödda familjehem
i mellersta och södra Sverige

Familjehemspoolen har arbetat med konsulentstödda familjehem sedan 1992.

Konsulenter med gedigen kompetens och erfarenhet. Hög tillgänglighet och en fördelaktig prisbild.

Kontakta vår samordnare

Caroline Åkerhielm

076-760 76 08

www.familjehemspoolen.se

Familjehemspoolen

Grödbygården

EN KUPAD HAND FÖR LIVET

En chans för familjen

Grödbygården ligger i nordöstra Skåne, i en by omgiven av hav, sjöar och bokskogar. I frisk miljö skapar vi förutsättningar att ta fatt i den utvecklingsstråd som slagit knut baserat på vår långa erfarenhet och unika kompetens. Genom behandling hjälper vi barn och föräldrar till trygga relationer. I utredningsuppdrag vägleder våra noggranna observationer till val av insatser.

Vill du veta mer? Ring 0456-229 41 eller besök www.grodbygarden.se

”JAG ÄR STOLT ATT JAG VÅGAT”

Ursinne över barns utsatthet drev **Juno Blom** in i politiken. Det blev tuffare än hon föreställt sig. Nu, som barnombudsman, vill hon förmedla framtidstro – även till de barn samhället gett upp hoppet om.

TEXT TIM ANDERSSON FOTO MARGARETA BLOOM SANDBÄCK

JUNO BLOM VAR EN gång i tiden "kulturrelativist", som hon formulerar det. Hon minns när hon vikarierade som lärare på en skola i Norrköping, där hela andan var att man skulle tillmötesgå vårdnadshavarnas önskemål – även när de var patriarkala och sexistiska.

– Den som tvingats fly sitt hemland måste få vara sig själv i ett nytt sammanhang. Jag ville visa att jag förstod det. Men det som vi samtidigt totalt misslyckades med var att se till att de här barnen fick sina rättigheter tillgodosedda.

Hon berättar om den lättvindighet med vilken flickor undantogs simundervisningen. En detalj etsad i minnet: den sloknade blicken hos dem som fick ta en promenad medan deras kompisar badade.

” Om inte vi visar framtidstro nu så tror jag att de utsatta barnen, och hela samhället snart bryter ihop.”

Det talar inte till hennes fördel, medger hon, men hon var med och upprätthöll systemet.

– Jag kunde se deras ögon. De var ledsna.

Så när insåg hon sitt misstag? Ett inställt utvecklingssamtal blev vändpunkten. En pappa motsatte sig mötet, eftersom Juno Blom var kvinna. Rektorn accepterade föräldrarnas invändning, och hela händelsen blev en aha-upplevelse för kulturrelativisten.

– Jag reagerade starkt på det. Och jag började reflektera över samtal som jag hade haft med mammor, som uttryckte att de inte hade så mycket att säga till om i familjen. Du vet: Man upplever en massa saker, men någonting gör att mönstret plötsligt blir tydligt för en.

I dag är Juno Blom ny barnombudsman, vilket innebär att hon företräder barns och ungas rättigheter och intressen utifrån barnkonventionen. Hon var som vanligt uppe runt 05.30 i morse – den tid då hon är som mest kreativ – för att läsa handlingar. Vid halv åtta tycker hon att man borde kunna ringa jobbsamtal.

– Men jag har insett att man måste ha en senare gräns i Stockholm. I Norrköping är vi igång tidigare.

Tidiga mornar är kanske bra för någon som har mycket att stå i. Det finns nämligen stora brister i barns rättigheter i dag, menar Juno Blom, och hon har bestämt att Barnombudsmannen i år framförallt ska fokusera på unga som hamnat i kriminalitet och som frihetsberövats.

– Vi pratar med de barn som har begått allvarliga brott, för att förstå hur deras uppväxt sett ut och vad de hade önskat. Vi tittar också på deras tid som frihetsberövade: I arrest, häkte, på SiS och anstalt.

Barnen vittnar om svek. Det handlar om utsatthet i hemmet, om våld, och att ingen ställt några frågor. Vad de hade önskat är tidigare insatser, och att de hade fått hjälp att bryta med sin hemmiljö.

– Den nya socialtjänstlagen är väldigt viktig i det här avseendet, men lagstiftningen har länge haft ett starkt barnrättsperspektiv. Vad som krävs nu är att vi börjar efterleva det, och vågar ifrågasätta den starka föräldrarätten: När finns det

” Det var ju otroligt ärofyllt, men det var samtidigt med viss motvilja som jag gick in i politiken. ”

- ▶ möjlighet att jobba för en förändring samtidigt som barnet är kvar i familjen, och när kan vi konstatera att här ska inte barnet vara?

Hon berättar om en intervju som hon hörde i morse, med en chef på SiS som sade: ”Vi tar hand om de barn som samhället har förlorat hoppet om.”

– Det här är precis vad barnen själva uttrycker: samhället har förlorat hoppet om dem. Om inte vi visar framtidstro nu tror jag att de utsatta barnen och hela samhället snart bryter ihop.

EFTER JUNO BLOMS uppvaknande som vikarie-
rande lärare kring sekelskiftet har hon ägnat sitt yrkesliv åt barns rättigheter. Hennes engagemang har särskilt gällt frågor kring hedersvåld och hedersförtryck, och hon ledde under tolv år det nationella arbetet mot dessa företeelser vid Länsstyrelsen i Östergötland.

Hon har hyllats och prisats för sitt arbete, men vid tiden var frågorna känsliga, konstaterar hon, och hon kunde mötas av starka reaktioner.

– Jag har ibland tyckt att det har varit läskigt att ta ställning i svåra frågor, men jag har samtidigt haft alla de här barnen som kommit till mig, bett om hjälp och berättat om sin situation: ”Du säger att du är rädd – hur tror du då att det är för oss? Stå upp för oss!”

Att misstänkliggöras är tufft, säger hon. Juno Blom har i andras ögon kunnat hamna på fel sida av en moralisk gräns, och visst har hon gråtit och haft ont i magen, berättar hon.

Samtidigt har hon alltid varit sin egen viktigaste domare.

– Man kan se sig själv i spegeln och tänka: Jag är stolt över att jag vågat, eller så kan man välja att spegla sig i andras ögon.

När Juno Blom gick vidare efter tolv år på Länsstyrelsen i Östergötland var det återigen barns utsatthet som drev henne.

Året var 2015 och flyktingkrisen ett faktum.

– Det visade sig att många barn placerades i nätverksfamiljer, inte minst flickor. De kanske hamnade hos en farbror, som sedan blev deras svärfar – eftersom de tvingades gifta sig med en kusin. En del var under femton år gamla och då var det ju våldtäkt av barn. Det fanns ingen kontroll på det här och ingen direkt reaktion från samhället.

Juno Blom blev alltmer ”ursinnig”. Till sist fick hennes döttrar nog och sade åt henne att om det var så illa kunde hon väl bli politiker och själv göra något åt sakernas tillstånd.

– De lät mig välja parti i alla fall. Så det var ju snällt.

Valet var lätt. I Liberalerna såg hon en historia av modiga kvinnor i tider av svåra utmaningar och en stolt tradition: kampen för rösträtt, för samundervisning av flickor och pojkar, för en sekulär skola.

Hon anmälde sig i affekt, och blev personkryssad in i riksdagen.

– Det var ju otroligt ärofyllt, men det var samtidigt med viss motvilja som jag gick in i politiken.

3 stolta ögonblick i politiken

1. Nationell strategi mot våld mot barn.

”Efter att jag hade varit utredare och tagit fram en nationell strategi mot våld mot kvinnor såg jag till att vi tog fram en likadan mot våld mot barn.”

2. Utvidgat utreseförbudet.

”Tidigare gällde utreseförbudet om man misstänkte barnäktenskap eller könsstympning. Nu kan förbudet tillämpas om det finns påtaglig risk för att barnets hälsa eller utveckling skadas under utlandsvistelsen på grund av omständigheter som kan leda till vård enligt LVU.”

3. Barns svenska medborgarskap.

”Förut kunde man väldigt enkelt upphäva barns svenska medborgarskap om de hade dubbelt medborgarskap. Det gjorde det svårare för socialtjänsten och UD att få tillbaka barn till Sverige lands. Så är det inte längre.”

I Liberalerna såg Juno Blom en historia av modiga kvinnor. Hon anmälde sig i affekt och blev personkryssad in i riksdagen.

Hon hamnade mitt i det kaos som föregick Januariöverenskommelsen. Och som om det inte var nog blev hon snart partisekreterare – en av de mer utsatta politiska funktionerna – i ett parti med starka och ofta öppna motsättningar.

– Jag kan sammanfatta de där åren så här: Jag tror aldrig i mitt liv att jag kommer att få ett jobb som kommer att vara mer utmanande. Så det finns inget i dag som gör att jag känner: "Oj, det här är jobbigt."

Är det skönt att ha lämnat politiken?

– Absolut!

Hon tänker efter.

– Så här: Man ska vara stolt över att ha varit vald av folket, och jag tycker också att fler borde ge sig in i politiken. Men det var en otroligt tuff tid.

Den som läser intervjuer med Juno Blom från hennes tid i Liberalerna kanske lägger märke till en återkommande sägning: att man inte ska inte "göra politik" av det ena eller andra. Lite udda för att komma från en politiker.

– Ibland verkar politiken mest handla om att skapa konflikter, men dess ansvar är ju att lösa

samhällsproblem. Det är särskilt viktigt i det läge vi befinner oss i nu, med en så allvarlig utsatthet för barn inom en mängd områden.

Ja, utsattheten är onekligen stor. Antalet samtal till Bris om kriminalitet har ökat med 150 procent sedan 2020, och enligt den senaste Brisrapporten är det alltfler som påverkas av, eller själva deltar i, gängkriminalitet.

Från politikens sida är våldsvågen högt prioriterad, och det har kommit en rad förslag och åtgärder för att stävja utvecklingen. Samtidigt varnar barnrättsorganisationer för att några av dessa i sig riskerar att kränka barns rättigheter.

Ett exempel är säkerhetszoner, eller visitationszoner, där polis har rätt att visitera personer utan misstanke om brott. Det här är en fråga som Barnombudsmannen har diskuterat med barn i utsatta områden. Så vad säger de? De är kloka, konstaterar Juno Blom, och väger vad de kan uppleva som två onda ting mot varandra.

– Det finns inget barn som tycker: Gud vad bra med visitationszoner, men många går samtidigt runt med en klump i magen för att det ska hända

Juno Blom

Gör: Barnombudsman.

Bor: Norrköping.

Ålder: 56 år.

Familj: Två tvillingdöttrar.

Bakgrund: Har bland annat varit riksdagsledamot och partisekretärer för Liberalerna, och var fram till februari 2024 partiets talesperson i barnrättsfrågor. Innan sin partipolitiska karriär ledde hon det nationella arbetet mot hedersvåld och hedersförtryck vid Länsstyrelsen i Östergötland.

Juno Blom tillsammans med Yoav Bartal, utredare på Barnombudsmannen.

” Jag tänker inte diskutera vad jag sa där och då. Nu är jag barnombudsman.”

- ▶ deras mamma eller brorsa något. Det som de tycker är fruktansvärt är när de upplever att polisen dömer dem på grundval av hur de ser ut och var de befinner sig.

Vad gäller sänkt straffmyndighetsålder, som just nu utreds, är det ingenting som barnen själva diskuterar. Men Juno Blom är kritisk.

– Jag förstår att vi befinner oss i ett jätteallvarligt läge där 14-åringar begår fruktansvärda brott, men det som är allvarligt är ju att de begår den här typen av brott. Jag tror att det är viktigt att vi håller fast vid den ordning som gäller nu. Att sänka åldern ytterligare måste vara otänkbart.

Ungdomsfängelserna är ytterligare en laddad fråga i samtiden. Anstalterna väntas stå redo att användas redan 2026. Juno Blom poängterar att dagens situation är ohållbar, med barn som utsätts för övergrepp och slussas in i kriminalitet på statens låsta boenden. Men är fängelser ett alternativ?

På det vill hon inte riktigt svara, men konstaterar att det råder rätt stor politisk enighet i frågan.

– Antingen kan jag ägna tiden åt att skriva

debattartiklar om att jag tycker att det här är fel, eller så kan jag prata med de berörda barnen och lära mig av dem: Vad hade de behövt för att inte hamna i den här situationen från början? Och vad är nu viktigast att tänka på för dem som utformar verksamheten, oavsett om det blir ungdomsfängelser eller inte?

Du tillhörde ju ett parti som sitter i regeringen och var med när en hel del av de här förslagen diskuterades. Upplevde du någon konflikt där, som Liberalernas talesperson i barnrättsfrågor?

– Jag har varit samma människa hela tiden. Det var väl därför jag aldrig fullt ut kunde identifiera mig med politiska sammanhang. Jag tycker att det är ständiga målkonflikter i ens huvud.

Men var du kritisk?

– Jag tänker inte diskutera vad jag sade där och då. Nu är jag barnombudsman. Fram till att jag var femtio jobbade jag med barnrättsfrågor. I riksdagen fortsatte jag med det, och fick igenom en mängd viktiga åtgärder för barn. Och nu kämpar jag vidare. Jag är Juno Blom. ◀

◀ Juno Bloms pappa var, och är fortfarande, en av hennes inspirationskällor.

Så tar socialtjänsten i Härryda plats i samhällsplaneringen

Att göra socialtjänsten delaktig i samhällsplaneringen är en utmaning för många kommuner. I Härryda har organisation, funktion och tid varit viktiga framgångsfaktorer.

TEXT TOMMY JOHANSSON ILLUSTRATION GETTY IMAGES

När det kommer till socialtjänstens förebyggande arbete så har delaktighet i samhällsplanering varit en särskilt svår nöt att knäcka. Den lyftes redan 1994 när Socialtjänstkommittén lämnade sitt betänkande "Ny socialtjänstlag" till den dåvarande regeringen.

Nu, när den nya socialtjänstlagen står för dörren med vidare krav om förebyggande arbete, har frågan återigen seglat upp på den politiska dagordningen. Men hur ska man arbeta för att främja social hållbarhet och mer samhällspåverkande insatser i en tid då individinriktade uppgifter blivit allt vanligare i socialtjänstens vardag?

I HÄRRYDA, en kranskommun till Göteborg, har man hittat ett arbetssätt som man upplever fungerar. Det kallas för lokalresursplanering, LRP, och är ett koncept som syftar till att tidigt framföra behov från kommunens samtliga verksamhetsområden inför nya exploaterings- och byggprojekt.

För att förstå hur LRP fungerar behöver man också förstå Härrydans organisation, som skiljer sig från många andra kommuners.

– Vi har bara en förvaltning och pratar därför i termer av sektorer. Vi har fyra sektorer i vår förvaltning: en för socialtjänst, en för utbildning,

Malin Johansson
FOTO: JONAS TERMÉN

kultur och fritid, en för samhällsbyggnad och en för teknik och förvaltningsstöd, säger Malin Johansson, socialchef i kommunen.

– Men alla rapporterar inte till kommunstyrelsen, utan vi har fortfarande nämnder som alla svarar inför, understryker hon.

LRP styrs genom representanter från varje sektor. Tillsammans utgör de LRP-gruppen. När kommunstyrelsen beslutar om att starta en ny detaljplan, till exempel för ett nytt bostadsområde, så sammanträder LRP-gruppen för att lista vilka behov respektive sektor har. Genom det blir socialtjänsten, precis som övriga sektorer, tidigt en aktiv del i samhällsplaneringen.

– När vi fått ett politiskt beslut så jobbar vi vidare med planerna parallellt med att vi utifrån befolkningsutvecklingen skannar av de behov som finns. Vad behöver vi när det kommer till förskolor till exempel, gruppbofästigheter, eller kommunala kontrakt? Sedan försöker vi tillgodose de behoven i de pågående planerna, berättar Pernilla Wallén, administrativ chef på socialtjänsten.

Man tar också fram en så kallad lokalresursplan där alla sektorer behöver under en 5-årsperiod redovisas. Den planen går sedan vidare till samhällsbyggnad. Ulrika von Pfaler, stadsarkitekt i Härryda, berättar:

– Då är det meningen att vi på samhällsbyggnad ska försöka matcha och integrera behoven i vårt arbete. Det kan vara att socialtjänsten inom

VERKTYGET: HÄRRYDA

LRP-arbete i praktiken

1 Första etappen av Landvetter Södra pågår just nu. Det är Härryda kommuns största stadsutvecklingsprojekt genom tiderna. Det beskrivs som en ny stad, beläget strax söder om Landvetter, med plats för 25 000 invånare, 10 000 bostäder, nya arbetsplatser och servicetjänster.

2 utvecklingen av stadsdelen har socialtjänsten löpande fått information från LRP-gruppen. Därmed har socialtjänsten bland annat kunnat påverka genom att förmedla behovet av fler kommunala kontrakt och nya verksamhetslokaler för hemtjänsten.

3 Om allt går enligt plan väntas den första nyckeln vara i lås i Landvetter Södra till 2030.

” Utmaningen för gruppen är att bryta ner tidsperspektiven, koppla det till behoven och sen göra verkstad av det. ”

► fem år ser ett behov av ett nytt äldreboende. Då behöver vi finna en plats för det, säger hon.

Men det är inte allt, förklarar Pernilla Wallén. Sedan alldeles nyligen finns det möjlighet för socialtjänsten och resten av LRP-gruppen att påverka samhällsplaneringen redan innan politiken fattar beslut om att starta detaljplanering.

– Det är den senaste förbättringen som gjorts. Det finns ju en lång lista av detaljplaner som står i kö och inväntar planstart från politiken. Nu har vi inlett ett arbete där vi föreslår vilka detaljplaner som bör prioriteras, säger hon.

– Då får alla sektorer möjlighet att tänka till ännu tidigare i processen, samtidigt som politiken får en samlad bild med flera perspektiv inför sina beslut.

ORGANISATION OCH struktur är det man främst lyfter som framgångsfaktorer för att få LRP-gruppen att fungera. Det, och tid. LRP är inte ett nytt koncept i Härryda – det har stötts och blöts i nästan två decennier.

– Det har i alla fall funnits i någon form ända sedan jag började jobba i kommunen för 16 år sedan, säger Pernilla Wallén.

– Sedan har det kanske inte sett exakt likadant ut hela tiden. Sammansättningen av professioner har förändrats och vi har gått igenom omorganisationer. Men det har alltid funnits ett pågående samarbete över hela förvaltningen.

För att få gruppens arbete att bli handlingskraftigt är det viktigt att lägga tid just på gruppens sammansättning, menar Malin Johansson.

– Gruppen måste bestå av personer med mandat. Pernilla ingår ju till exempel i socialtjänstens ledningsgrupp, där det sociala arbetet förankras åt alla håll. Det tar Pernilla sedan med sig till lokalresursgruppen. Det är viktigt för att få schvung i arbetet.

Pernilla Wallén
FOTO: JONAS TERMÉN

Ulrica von Pfaler
FOTO: JONAS TERMÉN

HELT FRIKTIONSFRITT är det dock inte. Sektorerna arbetar ofta med olika tidshorisonter som LRP-gruppen hela tiden måste förhålla sig till.

David Eriksson, planarkitekt i Härryda kommun berättar att när han jobbar med ett projekt sätter han kanske upp en tidsplan på tre-fyra år medan socialtjänsten kanske ser ett behov om ett halvår.

– Utmaningen för gruppen blir att bryta ner tidsperspektiven, koppla det till behoven, skaffa en gemensam bild och sedan göra verkstad av det.

I SAMMANHANGET ÄR personkemi också en faktor som har betydelse, även om det inte är bärande.

– Det är inte avgörande och bör inte heller vara det. Det kan inte vara så att gruppen faller om just han eller hon inte längre kan vara med.

Det som är viktigt är att personer med rätt funktioner är med, säger Malin Johansson.

UTÖVER ORGANISATION, struktur och tid så har storleken betydelse. Härryda är en medelstor kommun med ett invånarantal på runt 40 000. Ju mindre kommun desto lättare att prata med varandra, resonerar Pernilla Wallén. Malin Johansson håller med och utvecklar:

– Om jag skulle gissa tror jag att komplexiteten i större kommuner består i att fler anställda ökar risken för att personer i lokalresursgruppen oftare byts ut. Då blir det kanske svårare att fungera som en grupp.

– Det måste finnas en tydlighet, och det tycker jag vi har här. Har man en otydlig struktur och en otydlig organisation, då tror jag egentligen inte att storleken på kommunen spelar någon roll.

Kan man peka på något faktiskt resultat där ert arbetssätt fungerat särskilt bra på det sociala området?

– Utöver själva arbetssättet i sig, som gör att vi kan lösa saker snabbt, så tycker jag att vårt långsiktiga arbete med privata fastighetsägare, när det gäller hyresrätter, har fungerat bra. Där har vi haft en bra dialog med samhällsbyggnad så när det har planerats för nya hyresrätter har vi kunnat inleda tidiga samtal om att upplåta en viss del av hyresrätterna till socialtjänstens målgrupper, säger Pernilla Wallén. ◀

KOMMENTAR:

”Rådet är att blanda, blanda, blanda”

Kommunikation och mixade grupper är centralt i bygget av socialt hållbara samhällen. Det säger forskaren Magnus Bergmark.

TEXT TOMMY JOHANSSON

Magnus Bergmark
FOTO: ELLINOR GUSTAFSSON

I somras avslutades ett fyra år långt forskningsprojekt i Norrbotten mellan Umeå universitet och regionens 14 kommuner. Målet: Att utbyta kunskap mellan forskare, politiker och tjänstemän för att göra kommunernas städer och samhällen mer socialt hållbara. Arbetet har letts av Magnus Bergmark, universitetslektor vid institutionen för socialt arbete vid Umeå universitet.

Vad har ni dragit för lärdomar av projektet?

– Vi har bland annat sett att det är bra att mixa grupper, allt från att blanda människor i olika åldrar med olika socioekonomisk status och etnicitet, till att blanda bostadsrätter, hyresrätter och villor.

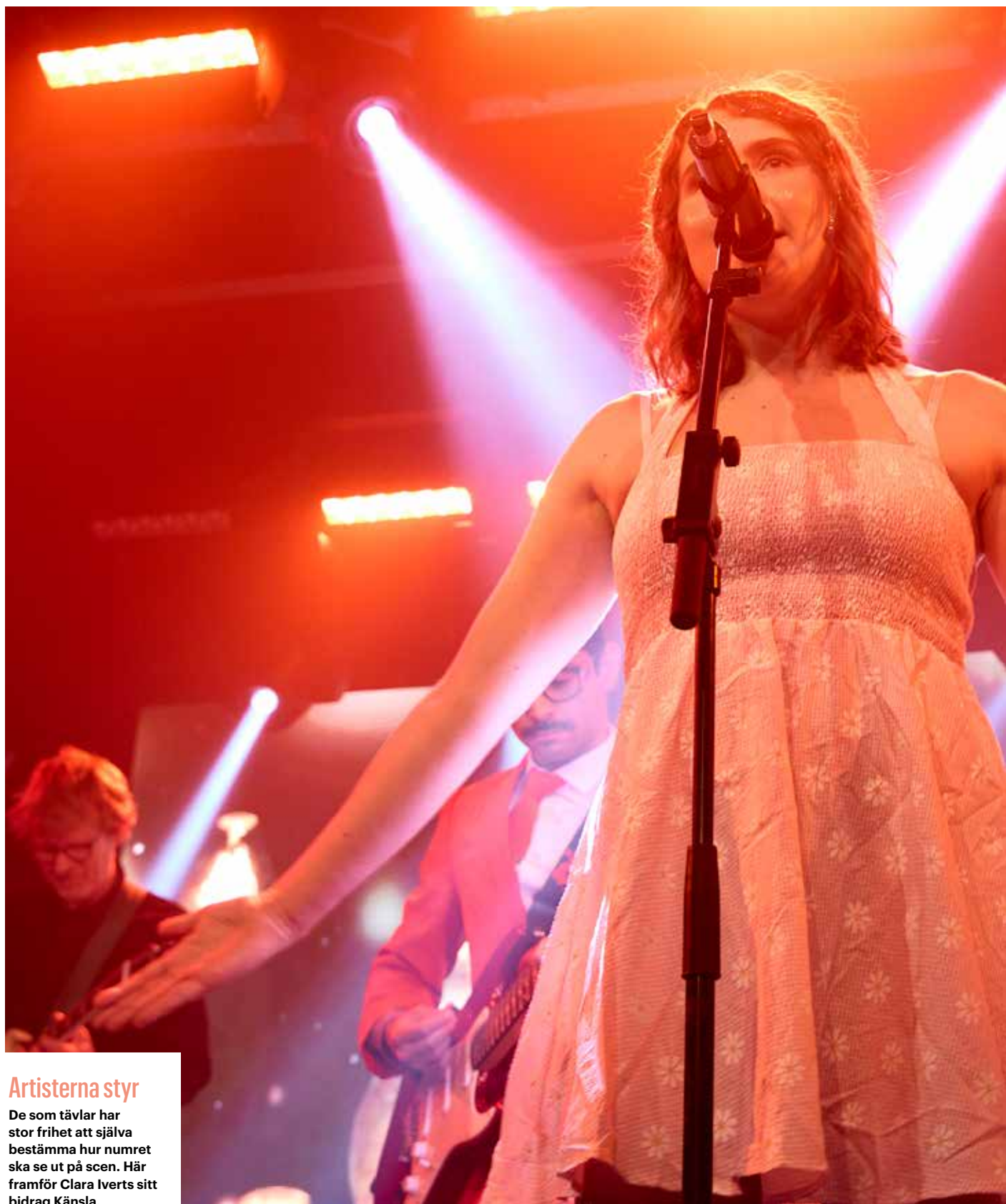
– Det behövs också mötesplatser, både lokalt i byar och centralt i stan. Det handlar om att få människor att mötas och därigenom öka förståelsen för varandra.

Magnus Bergmark lyfter även flera av de faktorer som varit viktiga byggstenar i Härryda kommuns samverkansarbete – struktur och kommunikation. Det som gör arbetet utmanande, förklarar han, är när utvecklingen går fort och saker sker samtidigt.

– Vem ska då ha företräde och vem ska stå för resurserna? Kommunikation och samverkan inom kommunen, med näringsliv och civilsamhället blir viktigt. Mycket handlar om att bygga strukturer för samverkan och kunskapsutbyte.

Härryda kommun, där man fått till en fungerande samverkansstruktur, är en medelstor kommun. Har storleken på kommunen någon betydelse när det kommer till att göra socialtjänsten mer delaktig i samhällsplaneringen?

– Om man ska prata generellt så har ju större kommuner i regel mer resurser, vilket i sin tur ökar möjligheterna för att starta större projekt. Samtidigt blir det ju också svårare att få till en naturlig samverkan. Det är nog lättare i mindre kommuner där alla känner alla, säger Magnus Bergmark. ◀

Artisterna styr

De som tävlar har stor frihet att själva bestämma hur numret ska se ut på scen. Här framför Clara Iverts sitt bidrag Känsla.

MUSIKGLÄDJE DELUXE

I Musikslaget tävlar artister med funktionsnedsättningar med storslagna musiknummer i sann schlageranda. Socionomen fanns på plats när vinnaren korades i riksfinalen i Sundsvall.

FOTO KRISTOFER LÖNNÅ TEXT TOMMY JOHANSSON

Från norr till söder

De tävlande i riksfinalen kommer från hela Sverige. Från Umeå i norr till Helsingborg i söder.

Störst i Sverige

Musikschlaget är Sveriges största musiktävling för musiker med funktionsnedsättningar. Här basisten och sångaren Albert Brickman från Albert å The Flakes.

Stor publik

De som inte ser bidragen på plats kan live-streama tävlingen, antingen via Bildas hemsida eller Youtube. I skrivande stund har tävlingen nära 2 000 visningar på Youtube.

”För många är det här årets höjdpunkt”

När Musikslaget startade 2011 av studieförbundet Bilda var det 18 som sökte, och inga deltagare. I år var det nära 150 sökande och åtta deltagare, från norr till söder.

– Man brukar alltid känna att den senaste upplagan är den bästa och så var det i år också. Det var verkligen top of the line, säger Ulrika Vedholm, regionkommunikatör på Studieförbundet Bilda.

Variationen av genrer är stor, även om tävlingen är stöpt i en schlagerform. Som tävlande får man välja om man vill framföra en egenskriven låt eller en cover. I årets final blev det åtta egenskrivna låtar och två covers. De egenskrivna låtarna har ofta en stark personlig prägel.

– De brukar handla om ganska djupa saker, hur man mår och hur man har det, och hur funktionsnedsättningen påverkar ens liv, säger Olle Norberg, enhetschef på Bilda.

Musikslaget har med åren blivit ett uppskattat evenemang för såväl artister som arrangörer och publik. Men läget är tufft. Regeringen har stramat åt budgeten rejält för landets studieförbund och verksamheterna är pressade.

– Det känns ovisst. På tre år kommer det försvinna 500 miljoner kronor för de åtta studieförbund som finns kvar. Det slår hårt, säger Ulrika Vedholm.

Publikintresset är det inget fel på, tvärtom. De som inte lyckas få biljetter till evenemanget brukar anordna egna Musikslagetfester hemma, förklarar Ulrika Vedholm, eftersom evenemanget går att live-streama.

– Många säger ju att det här är årets höjdpunkt. Personalen på hotellet och i restaurangen slåss i princip om att få jobba den här helgen, säger Olle Norberg in.

– Det finns liksom inget tillgjort bland deltagarna. Det är bara ren musikglädje, att ha roligt tillsammans och peppa varandra, avslutar Ulrika Vedholm.

MUSIKSCHLAGET

Samarbete med skola

Musikschlaget innebär också möjligheter för gymnasieelever på medieutbildningen i Sundsvall. Det är nämligen de som står för bildproduktionen och mixningen, samt kameraarbetet.

Gemensamma krafter

Förutom de resurser som Bilda bidrar med görs tävlingen möjlig genom bidrag från kommunen, lokala sponsorer och samarbeten med skola och aktörer som Folkets hus och parker.

Styling

De artister och musiker som vill kan få hjälp med smink och hår från professionella stylisten.

MUSIKSCHLAGET

Spänningen är olidlig

När alla tio finalister framfört sina tävlingsbidrag är nerverna på helspänn. Andraplatsen är däremot reserverad till alla som inte kniper förstaplatsen. Samtliga får diplom utifrån sin speciella talang på scen.

Fest hela kvällen

De som såg tävlingen på plats avnjöt först supé med tre rätter och efter tävlingen väntade efterfest till sent på kvällen.

Segerjubil

Glädjen var stor när Julie Lilja från Göteborg fick ta emot segerpokalen för sitt bidrag Superkraft. Konferencierer under kvällen var Annamia Fast, Tomas "Mr Positive" Fogelholm och Soy Johansson. Gästartister och jury: Lili och Susie.

Malin och Johanna skrev bästa C-uppsatsen

Juryn har sagt sitt. Vinnare i Socionomens C-uppsatstävling för 2024 är Johanna Hultqvist och Malin Lång från Göteborgs universitet, för sin uppsats om hur unga framställs i LVU-domar.

Hur känns det?

– Det känns fortfarande lite överkligt måste jag säga, men såklart jättekul och väldigt ärofyllt. Jag är också stolt över både mig själv och Johanna för att vi fick till det så pass bra, säger Malin Lång.

Ni kommer få dela på ett stipendium på 10 000 kronor. Hur kommer ni använda pengarna?

– Vi har inte funderat så mycket på det men jag tänker att det blir till att sätta guldkant på tillvaron och hitta på något kul tillsammans och med våra familjer, säger Johanna Hultqvist.

På vilket sätt skulle ni säga att C-uppsatstävlingen är viktig?

– Det är ju ett kvitto på att det man har gjort är bra och så bidrar det till mer motivation, säger Johanna Hultqvist.

– Även om det "bara" är en uppsats så ger det ju oss möjlighet att också nå ut med vår lilla studie. Det tycker jag känns fint, att man har en tävling som riktar sig till just studenter, flickor Malin Lång in.

Är det någon av er som har tankar på att fortsätta med forskning framöver?

– Jag är inte jättesugen på att forska. Jag vill fortsätta jobba, säger Johanna Hultqvist.

– Jag skulle eventuellt kunna tänka mig det framöver. Jag tycker det är väldigt roligt med skrivandet och med forskningsdelen. Det är i alla fall inget som jag utesluter, säger Malin Lång.

Är det någon som har varit särskilt viktig för er under uppsatsarbetet?

– Absolut vår handledare som har varit ett jättebra bollplank för våra funderingar. Sedan har vi ju båda familjer och de har stöttat oss i det här och låtit det få ta den tid som behövs. Jag tycker också att vi har varit viktiga för varandra. Vi har stöttat och kompletterat varandra, säger Johanna Hultqvist. ◀

→ Malin Lång och Johanna Hultqvist

UNIVERSITET:

Göteborgs universitet

C-UPPSATS: Den farliga pojken och den utsatta flickan. En kvalitativ innehållsanlys om hur flickor och pojkar framställs i beslut enligt 3 § LVU.

MOTIVERING: En välskriven uppsats som, utifrån ett givande empiriskt material, synliggör hur problematiken kring LVU omgärdas av genusstyrda konstruktioner i relation till rådande kulturella normer och föreställningar. Uppsatsen visar prov på en teoretisk medvetenhet och en betydande grad av självständig, meningsbärande och strukturerad analys.

Skyddat boende

För kvinnor, män, familjer – egen lägenhet eller kollektivt – FREDA, SARA & Patriark – barnansvarig psykologkontakt – säkerhetsplanering – utsluss till eget boende – jour – ramavtal med ett flertal kommuner

“Alla har rätt till frihet att forma sitt liv”

Kontakta oss för förfrågan
010 70 60 350 www.vejbyhem.se

VEJBYHEM
Vård och Boende

Skyddade boenden & stödboenden från 18 år

Hos oss får du alltid en trygg placering

Hemstaden

Trygghet & omtanke för hela familjen

Placeringsförfrågningar: 070 108 15 15

LARS BRÄNNSTRÖM, professor i socialt arbete vid Stockholms universitet.

PERMANENT UTANFÖRSKAP VANLIGARE BLAND TONÅRS- PLACERADE POJKAR

Tonårspojkar med erfarenhet av samhällsvård har fjorton gånger högre risk att hamna i ett permanent utanförskap än de utan erfarenhet av samhällsvård.

– Det känns ganska sorgligt, säger forskaren Lars Brännström. TEXT VIKTORIA MYRÉN

Lars Brännström, professor i socialt arbete med inriktning mot kvantitativa metoder och docent i sociologi, konstaterar att man länge vetat att ”barn med erfarenhet av samhällsvård har svårare att få en fast etablering på arbetsmarknaden och gå vidare till studier”. Det nya med den studie som han och kollegor står bakom är att man kunnat följa ett stort antal personer över lång tid, från födsel till 40 års ålder (se faktaruta).

– Vi har tittat på i vilken utsträckning de hamnar i utanförskap och om det är kroniskt. Vi vet ju att personer går in och ut ur arbetslöshet och studier, och den dynamiken har vi kunnat undersöka, vilket ingen har gjort tidigare.

MED HJÄLP AV registerdata har Lars Brännström och hans kollegor tittat på hur unga som varken arbetar eller studerar, UVAS, (på engelska NEET,

not in employment, education or training) med erfarenhet av samhällsvård etablerar sig på arbetsmarknaden som vuxna, och om det sker en positiv eller negativ utveckling över tid (se faktaruta). Dessutom har forskarna delat in gruppen i undergrupper och gjort åtskillnad mellan de som blivit omhändertagna kort tid i tidig ålder; de som placerats under medellång tid; de långvarigt placerade och förstagångsplacerade i tonåren.

– Här kan man anta att för de som omhändertagits som små är det kopplat till föräldraproblem, och att med stigande ålder handlar det mer om barnets beteendeproblem. Sen finns det naturligtvis en gråskala här och en viss överlappning, säger Lars Brännström.

Hans poäng är att det inte är överraskande att den tonårplacerade gruppen jämförelsevis ”har det stökigast och kommer sämre ut”.

– De har betydande överrisker att fastna i permanent utanförskap, i alla fall upp till 40 års ålder. Det är inga dåliga överrisker och de är i allt ►

- ▶ väsentligt lika stora för pojkar och flickor.

För de tonårsplacerade pojkarna är risken 14 gånger vanligare än för pojkar som ej varit placerade. För flickor är motsvarande siffra 12 gånger vanligare. Det är siffror som verkligen förvånade Lars Brännström.

– Vi var tvungna att titta om vi hade räknat fel någonstans, säger han och tillägger att siffrorna visar tydligt att det här är en grupp som har rejäla utmaningar när det gäller att etablera sig i vuxenlivet.

– Det här är också kopplat till att än så länge har Sverige inget strukturerat eftervårdsprogram för de unga som varit föremål för samhällsvård.

I övriga nordiska länder har man ju det, säger han.

Dock utreds just nu ett förslag om att införa ett svenskt eftervårdsprogram.

– Det mesta tyder på att vi kommer att få ett strukturerat eftervårdsprogram. Och resultatet av den här studien visar att om det är några som har ett gediget behov för ett sånt stöd, så är det ju de här tonårsplacerade killarna och tjejerna, säger Lars Brännström.

Forskningen i korthet

- Lars Brännström, Marie Berlin, Olof Bäckman och Patrik Karlsson står bakom studien "Trajectories of NEET in individuals formerly placed in out-of-home care: A Swedish national cohort study.
- Studien bygger på registerdata för över 650 000 svenska män och kvinnor, varav 14 000 har erfarenhet av samhällsvård. Forskarna har följt dessa från födseln upp till 40 års ålder.
- Individer med erfarenhet av samhällsvård löper en betydligt större risk att hamna i ett permanent utanförskap på arbetsmarknaden, jämfört med individer utan den erfarenheten.

” Sverige, i egenskap av ställföreträdande förälder, har inte lyckats särskilt bra. ”

Han poängterar att det är en komplex fråga, att hitta formerna för ett eftervårdsprogram och bestämma vilka som ska bli behöriga eller inte. Här tror han att utredarna kommer att titta på våra grannländer för att få vägledning, inte minst i hur man hanterar de juridiska, ofta kniviga, aspekterna av frågan. Men det är en fråga som behöver lösas.

– Här har ju faktiskt samhället klivit in och varit ställföreträdande föräldrar. Och en bra förälder försöker efter bästa förmåga se till att ens barn kan få den hjälp och stöd det behöver. Men här har Sverige, i egenskap av ställföreträdande förälder, inte lyckats särskilt bra.

Lars Brännström konstaterar att det ”det finns mycket att göra”, samtidigt betonar han att medvetenheten i de här frågorna är mycket större i dag och att politiker, oavsett färg, tycks vilja komma till rätta med det här.

ETT ANNAT RESULTAT i den aktuella forskningsstudien var att en grupp inte hade problem med etablering på arbetsmarknaden förrän i trettioårsåldern, då risken för utanförskap ökade dramatiskt. En grupp som de skulle ha missat om studien inte hade spånt över så många år.

– I den gruppen var också de placerade överrepresenterade, och framför allt de tonårsplacerade. Så på kort sikt kan man tycka att de här individerna klarar sig bra, men det kommer sen, säger han och betonar att det sannolikt rör sig om personer som kommer i kontakt med socialtjänsten som vuxna.

– Om man genom ett mer strukturerat eftervårdsprogram kan minska risken för mer eller mindre permanent utanförskap, så skulle mycket vara vunnet för både individ och samhälle, säger Lars Brännström. ◀

Stödet till personer med spelmissbruk brister

Många verksamheter inom socialtjänsten behöver förbättra sitt stöd till personer med skadligt bruk och beroende. Bland annat saknas ofta rutiner för att fråga om självmordstankar, visar Socialstyrelsens utvärdering.

TEXT KARIN PERSSON

Varför har Socialstyrelsen gjort en utvärdering av vård och stöd vid skadligt bruk och beroende?

– Att utvärdera följsamheten till de nationella rekommendationerna är en del av Socialstyrelsens modell för nationella riktlinjer. Det här är första gången som vi genomför en utvärdering av det här området. Syftet är att resultatet ska fungera som ett stöd för kommuner och regioner, och jag tror definitivt att man tittar på utvärderingens resultat. Riktlinjerna väger väldigt tungt och speciellt kanske inom ett sådant komplext område som arbetet kring skadligt bruk och beroende är.

Socialstyrelsen rekommenderar att man gör strukturerade bedömningar vid misstanke om problematiskt spel om pengar. Ändå är det få verksamheter som gör detta. Varför är det så?

– Vi vet inte det. Man kan spekulera i att man har testat att screena eller göra bedömningar gällande problematiskt spel om pengar, men märkt att personer med

spelproblem sällan kommer till den aktuella mottagningen. En annan anledning kan vara att kunskapsstödet gällande problematiskt spel om pengar inte implementerats i den utsträckning som vi önskar.

Socialtjänsten i flera kommuner saknar rutiner för att fråga personer med skadligt bruk och beroende om självmordstankar. Vad beror det på?

– Suicid och risk för suicid kan vara svårt att prata om generellt. Ett huvudskäl till att många undviker att fråga om det tror jag är att man inte vet hur man ska hjälpa. Hur bör jag agera om min klient svarar ja på frågan om suicidplaner? Därför är det viktigt att det finns rutiner på plats. Det här inryms egentligen inte i de nationella rekommendationerna, men det är så pass viktigt att vi ville undersöka hur det suicidpreventiva arbetet ser ut. Alla som arbetar med personer med skadligt bruk och beroende bör känna till att det är en grupp som har hög risk för suicid.

Hur uppmärksammas och inkluderas barn och vuxna anhöriga i behandlingen av personer med skadligt bruk och beroende?

– Över huvud taget kan vi säga att insatser som har ett anhörigperspektiv är sällsynta. Anhöriga behöver uppmärksammas och samarbetas med i högre utsträckning än vad man gör i dag. Vi ser att fler behöver ha rutiner för att fråga om det finns hemmavarande barn i den hjälpsökandes närhet till exempel.

Ehline Larsson,
Socialstyrelsen.

FOTO: PRIVAT

Läs mer
aktuell
forskning på
socio.nomen.
se!

Hur är det med termen missbruk, är den på väg ut?

– Ja, det är flera stora utredningar som kommit fram till att man bör lämna begreppet missbruk, eftersom det är stigmatiserande och inte finns med i några diagnoskriterier. I stället bör skadligt bruk användas.

Sammanfattningsvis: Hur står det till med vården och stödet vid skadligt bruk och beroende?

– Vi kan se att riktlinjerna har fått genomslag. De har ju funnits länge och innehåller väldigt många rekommendationer och arbetet med att revidera dem har redan påbörjats. På det stora hela kan vi se en bredd av insatser som erbjuds inom socialtjänsten, primärvården och specialistvården, vilket är väldigt positivt. ◀

→ Ehline Larsson

GÖR: Utredare på Socialstyrelsen.

AKTUELL MED: Projektledare för utvärderingen av vård och stöd vid skadligt bruk och beroende.

FORSKNING I KORTHET

TEXT ANNIKA SJÖBERG FOTO GETTY IMAGES

Färre barn får bo med sina pappor

VÅRDNAD. Pappor riskerar att diskrimineras i vårdnadstvister, det visar en studie från Lunds universitet. 29 familjerättssekreterare fick läsa en fiktiv berättelse om en vårdnadstvist mellan en svag och en väl fungerande förälder. När den svaga föräldern var en pappa rekommenderades växelvis boende för barnen i sju procent av fallen, men när den svagare föräldern var en kvinna föreslogs ett delat boende i 38 procent av fallen.

Studien utgår från data som samlades in under 2012 och sedan dess kan förändringar ha skett.

– Det är en tänkbar svaghet i vår studie. Dock vet vi från tidigare forskning om diskriminering att

implicita stereotyper är mycket svåra att förändra över tid, säger Sverker Sikström, professor i psykologi vid Lunds universitet och en av forskarna bakom studien.

Som jämförelse visar statistik från Statistiska centralbyrån på små förändringar i andelen ensamstående pappor. Från 4,3 år 2013 till 5,6 procent år 2024. Under samma period har andelen ensamstående mammor gått från 13,8 till 13,0 procent.

Referens: Sverker Sikström m.fl., (2024), Gender discrimination in Swedish family courts: A quantitative vignette study, PLoS ONE 19(8).

Barndomstrauma en faktor i valet av terapiform

TRAUMA. Allt fler drabbas av långvarig depression. En grupp som löper större risk att drabbas är de som utsatts för trauma i barndomen. Nu har en grupp tyska forskare undersökt om, och hur barndomstrauman påverkar utfallet av behandlingen av vuxna patienter med långvarig depression. Resultatet visar att de patienter som uppgav att de utsatts för en högre grad av trauma i barndomen fick bättre effekt av behandling med psykoanalytisk terapi än av kognitiv beteendeterapi, KBT. Psykoanalytisk terapi gav dessutom en mer bestående förbättring av dessa patienters symptom.

Däremot fick patienter som inte upplevt trauma i barndomen bättre resultat av behandling med kognitiv beteendeterapi.

Referens: Krakau, L. et al, Childhood trauma and differential response to long-term psychoanalytic versus cognitive-behavioural therapy for chronic depression in adults, The British Journal of Psychiatry (2024)

ANNONS

Stiftelsemedel.se
Pengar från en stiftelse som söker dig!

PROFESSOR BROR GADELIUS MINNESFOND

Stiftelsen delar ut bidrag till hjälpbehövande i öppen psykiatrisk vård och anslag för vetenskaplig psykiatrisk forskning i Sverige.

Ansökan för hjälpbehövande skall göras genom personligt brev. Till brevet bifogas ett antal bilagor inklusive intyg från ansvarig personal inom psykiatrisk vård.

För utförlig information:
www.stiftelsemedel.se/stiftelsen-professor-bror-gadelius-minnesfond/

**Ansök
senast
250215**

Ericastiftelsens psykoterapeutprogram

90 hp med inriktning barn och unga.

Anmälan öppnar 13 januari.

Ericastiftelsen

Behandling, utbildning och forskning

ANNONS

Gå vår populära utbildning "KBT i socialt arbete" 21-22 januari 2025

Vi har samlat de mest verksamma teknikerna inom KBT i en introduktionskurs för dig som arbetar inom socialt arbete. Läs mer på www.psykologiakademin.com.

Psykologisk kunskap i arbetslivet
 PSYKOLOGIAKADEMIN

UTBILDNING & KOMPETENSUTVECKLING FÖR SOCIONOMER

KBT-UTBILDNING:

- ETTÅRIG KBT-UTBILDNING
- FAMILJEBEHANDLING MED KBT
- MISSBRUKSBEHANDLING MED KBT
- GRUNDUTBILDNING PSYKOTERAPI
- PARTERAPI MED KBT

SAMTAL & BEMÖTANDE:

- MOTIVERANDE SAMTAL (MI)
- METODSTÖDJARE MI
- LÅGAFFEKTIVT BEMÖTANDE
- KRIS OCH KRISSTÖD
- TRAUMA & PTSD

METODUTBILDNING:

- CRA OCH ACC
- ACRA
- PATRIARK V2
- MBSR

040-698 60 00 info@sverigehalsan.se www.sverigehalsan.se

SVERIGEHÄLSAN

 Debatt

I det kaos som uppstår när en ung person frihetsberövas glöms en grupp nästan alltid bort – syskonen.

Vi måste bli bättre på att se och erkänna deras situation och investera i det stöd som de har rätt till.

Barn och ungdom med förälder, familjemedlem i fängelse, Buff

SYSKON TILL UNGA FRIHETSBERÖVADE BEHÖVER BÄTTRE STÖD

På BUFFF möter vi dagligen barn och unga som har en frihetsberövad anhörig, däribland syskon. Att vara syskon till någon som frihetsberövas är en extremt påfrestande situation som präglas av skam, stigma och social isolering. Vi ser att de påverkas både direkt och indirekt av brottets efterdyningar, en dömande omgivning och förändringar i familjstrukturen. De kan till exempel tvingas ta över ekonomiska skulder som deras frihetsberövade syskon lämnat efter sig och uppleva känslomässig isolering eftersom de inte vill belasta eller oroa sin familj ytterligare. Dessutom kan de själva bli brottsoffer genom att utsättas för hämndhandlingar som ett resultat av deras syskons kriminella livsstil. Med andra ord är det en utsatt grupp som ofta lämnas ensamma i en redan kaotisk situation.

FORSKNING VISAR att starka syskonrelationer kan bidra till att människor klarar livets utmaningar bättre. Men när ett syskon är frihetsberövat, kan den relationen försvagas eller försvinna helt, vilket kan ha en livslång negativ inverkan på det kvarvarande syskonet. Utan adekvat stöd och förståelse riskerar syskonet att bära med sig effekterna av sin syskonsituation långt in i vuxenlivet. De löper exempelvis betydligt högre risk än andra barn att utveckla psykisk ohälsa eller själva hamna i kriminalitet, om de inte får det stöd de behöver i tid. För en frihetsberövad person kan stödet från

ett syskon vara avgörande för att lämna kriminaliteten bakom sig. Det har visat sig att stöd från nära och kära, inklusive syskon, kan ha en större påverkan på en persons beslut att lämna ett kriminellt liv än många myndighetsåtgärder. Att ge ett syskon adekvat stöd är med andra ord att jobba brottspreventivt, motverka psykisk ohälsa och säkerställa samhällsekonomiska vinster.

NÄR EN FAMILJEMEDLEM blir frihetsberövad finns det stöd att få från olika myndigheter och organisationer. Men ofta förbises syskonens unika situation. För många barn och unga är deras frihetsberövade syskon en förebild och många gånger den enda de lyssnar på. När den bilden kastas omkull, uppstår komplexa och svåra känslor som kräver ett bemötande präglat av förståelse och empati. För att yrkesverksamma som möter dessa barn ska kunna ge adekvat stöd, är det avgörande att de har tillgång till rätt information och kunskap om syskonens specifika behov och utmaningar. Några viktiga insatser kan exempelvis vara:

- Kontakt med det frihetsberövade syskonet: Om det är för deras bästa bör syskonet få ha kontakt med sitt frihetsberövade syskon. Denna kontakt kan vara avgörande för att bevara en stark syskonrelation som kan fungera som en viktig stödfaktor.
- Inkludering i insatser: Samhället och myndigheter måste inkludera syskonen i sina insatser. Det är avgörande att de inte bara fokuserar på föräldrar eller den frihetsberövade, utan ser hela

familjen som en enhet som behöver stöd.

- Information och kunskap: Yrkesverksamma som möter familjer med frihetsberövade anhöriga behöver förstå att och hur syskon påverkas.

- En trygg vuxen att prata med: Det är viktigt att syskonen har någon utanför familjen att prata med om sin situation. Det kan vara en mentor, en förebild eller en annan trygg vuxen som kan erbjuda stöd och vägledning så att syskonet inte behöver ta känslomässigt ansvar för den vuxnes känslor.

- Se dem som egna individer: Syskonen till de frihetsberövade måste ses som egna individer med egna behov. De förtjänar att bli sedda och hörda.

DEN HÅRDA TON som ofta används i samhällsdebatten om kriminalitet bidrar till att familjerna tystnar och drar sig undan. Vi måste skapa en miljö där de vågar söka hjälp. Vi måste ta det första steget genom att erkänna deras situation och

”Samhället och myndigheter måste inkludera syskonen i sina insatser.

Det är avörande att de inte bara fokuserar på föräldrar, eller den frihetsberövade.”

visa att vi är där för att stödja dem. Det handlar om att ge dem en röst och en plats i debatten, att lyssna på deras behov och erbjuda de resurser de behöver för att kunna leva ett liv med mindre skam och utanförskap. Genom att göra detta kan vi inte bara bryta den negativa spiralen utan också bidra till att skapa en generation som känner sig sedd, hörd och värdefull. ◀

➔ VAD TYCKER DU? VILL DU SKRIVA REPLIK?

Debattera vidare på vår facebook sida eller på LinkedIn. Vill du skriva en replik så skicka den till redaktionen@socionomen.se.

FREDRIKSDAL

Ett utrednings- och behandlingshem
för familjer med barn i åldrarna 0-13 år
och blivande föräldrar

Tel. 0380 - 261 10
www.utredningshem.se

Sett, läst, hört

Välfärd i förändring

FACKLITTERATUR

Konsten att avveckla en välfärdsstat

Niklas Altermark, Åsa Plesner
Verbal förlag

Vi minns nog alla det politiska tonläget när pandemin rasade som värst i början av 20-talet. I princip alla partier var överens om att äldrevården måste ges bättre förutsättningar. Det talades om tryggare anställningar, bättre arbetsmiljö, ökade utbildningsmöjligheter, förbättrad beredskap, tydligare hygienrutiner. Nästan ett halvt decennium senare talas det fortfarande i termer av kris. Man kan undra varför.

Det handlar såklart inte bara om äldrevården utan även om svensk skola, hälso- och sjukvården och om socialtjänsten.

Om man någon gång ställt sig frågan varför det tycks finnas så begränsade resurser inom svensk välfärd så är Åsa Plesners och Niklas Altermarks bok en bra början i jakten på svar. Här får läsa-

ren flera viktiga bitar till det pussel som ibland ter sig omöjligt att lägga.

På ett tydligt och strukturerat sätt går författarna igenom de samhällsmekanismer som tillsammans bidragit till nedskärningarna vi sett. Det talas om ett åtstramningspolitiskt kretslopp som systematiskt utarmar systemet. Genom ingående analys klarnar bilden om hur vi kunnat hamnat där vi är i dag – och kanske ger den också en vink om hur vi vänder utvecklingen.

Tommy Johansson

FACKLITTERATUR

Trauman med suddiga konturer

Ulrika Levander
Stiftelsen Allmänna Barnhuset

Hur får man traumatiserade barn att knyta an till vuxna i familjehem? Och hur får man de vuxna att orka stå kvar när utmaningarna blir som störst?

Frågorna har inga enkla svar eftersom kunskapen inom området generellt sett har saknats i Sverige. Det man vet är att behoven är stora.

Trauman med suddiga konturer handlar om svensk familjehemsvård i allmänhet och de allra yngsta familjehemsplacerade barnen i synnerhet. Boken står på två ben. Det ena utgörs av djupintervjuer med familjehem och företrädare inom familjehemsvården, det andra av forskningen.

Författaren Ulrika Levander, fil.dr. i socialt arbete och universitetslektor vid Lunds universitet, går igenom kunskapsläget kring placerade små barn i Sverige och hur man inom socialtjänsten kan arbeta evidensbaserat med målgruppen.

Tommy Johansson

TV-TIPS: FRÅGAN ÄR FRI

I SVT:s program Frågan är fri intervjuas några av Sveriges mest kända personer av reportrar med autismspektrum eller med intellektuell funktionsnedsättning. Först ut är statsminister Ulf Kristersson (M) som svarar på frågor om snatteri, följt av en intervju där Carola Häggkvist berättar om en katt som hennes tidigare make Runar sköt. Finns på SVT-play.

FOTO: SVT

ANNONS

Ge stöd till föräldrar – bli volontär i Föräldralinjen

Föräldralinjen finns där för människor som behöver stöd och råd i sitt föräldraskap. Du som är psykolog, socionom eller psykoterapeut och vill bredda din kompetens samtidigt som du gör något meningsfullt, hör av dig!

**MI
NID**

Läs mer och
bli volontär

Filmtips för julhelgerna!

Text: Fredrik Söderlund

1 Family Time

Årets julfilm är den skamligt träffande "Family time". Tre generationer träffas under julhelgen som är fylld av lika mycket melankoli som morotsgritor. Som brukligt i finska dramer så finns det en ledsen humor som går hand i hand med alkoholism och brustna drömmar. Men Tia Kouvos debutlångfilm vältrar sig inte i misär, utan tar klarögt tempen på släkt, arv, bristande kommunikation och kärlek. Hon är själv från Lahti och filmen har garanterat självbiografiska drag. Detta är väldigt långt ifrån "Ensam hemma", men en kärleksfull beskrivning av livets personliga utmaningar. Filmen är även utsedd till Finlands Oscars-bidrag.

Premiär 13 december (Folkets Bio)

2 His three daughters

Ett av höstens mest stillsamma och finstiltta syskonporträtt tillhör Katie, Rachel och Christina. Fadern är döende och alla har samlats för att kunna vara vid hans sida när han tar sin sista suck. Som så ofta pyr besvikelser, avundsjuka, förutfattade meningar och konkurrens under ytan hos systrarna. Skådespelartrion i huvudrollerna briljerar och lyckas ingjuta varje karaktär med nycker och egensinniga detaljer. Filmen vinner på sin kombination av Ingmar Bergman light, Woody Allen när han var som mest relevant och osentimentalt näsduksdrama. Det minimalistiska anslaget gör detta till ett imponerande och känsloladdat kammerspel.

(Netflix)

3 Under trottoaren – Stranden

Vissa filmer bryter mot berättarkonventioner på ett intelligent sätt. Henrik Hellströms nya film blandar lek med allvar och har ett nästan hypnotiskt anslag. En far har uppfostrat sina två barn med en egenutvecklad pedagogik i form av olika rollspel. Alla tre träffas en sista gång för att klura ut det sista psykologiska spelet. Samtidigt blir vi introducerade för tre olika personer och deras strävan efter ett annat liv än det som de har fastnat i. Upplägget är inte lika krångligt som det låter och man belönas friskt när man träder in i denna udda story om nutidens utmaningar. Hellström har även gjort fantastiska "Man tänker sitt" (2009), som finns att se på olika streamingtjänster.

Går på bio (Folkets Bio)

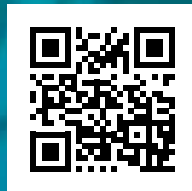
ANNONS

Lyssna på Socialtjänstpodden!

Podden för dig som är intresserad av
socialt arbete och socialpolitik.

Fredrik Hjulström, socialpolitisk chef på
Akademikerförbundet SSR, tar upp aktuella
och intressanta ämnen för socialtjänsten.

Du hittar poddarna där poddar finns – och på akademssr.se/podcasts

Akademikerförbundet SSR

”Vi kan aldrig frånskriva oss ansvaret för vår samtid”

För 15 år sedan dog Irena Sendler. Irena var en polsk socialarbetare som arbetade med folkhälsofrågor. Precis som den svenska diplomaten Raoul Wallenberg räddade hon liv under andra världskriget. Under tre månader smugglade Irena ut 2 500 judiska barn i säckar, klädpåsar och till och med kistor. Hon gav barnen nya namn och hittade nya familjer där barnen kunde bo. I en trädgård grävde hon ner marmeladburkar med barnens riktiga namn i hopp om att en dag kunna återförena dem med sina familjer. Bara några få av barnen fick återse sina föräldrar men tack vare hennes handlingar skapades många nya generationer av liv.

VI SYNLIGGÖR sällan människor som Irena. Vi fokuserar i stället ofta på det som är fel och vi minns ofta ondskan. Och det är på många sätt naturligt och nödvändigt. Det är för människosläktet en försvarsmekanism. Samtidigt funderar jag allt oftare på vad som skulle hända om vi i stället pratade om alla de förebilder som vi låter falla i glömska. Hur skulle de påverka oss, inspirera oss, guida våra vägval?

Ett annat exempel: Det finns en ikonisk svart-vit bild som togs för snart 60 år

FOTO: KATE GABOR

Hanna Gerdes

Människorättsjurist och författare.

sedan. Två män högt uppe på en elstolpe. Den ena har en vit hjälm på huvudet och den andra mannen ligger i luften upp och ner. De hålls båda fast av säkerhetslinor och ser ut att kyssa varandra.

BILDEN HETER KISS of Life och togs av fotografen Rocco Morabito 1967. Elektrikern R.G. Champion råkade denna morgon röra vid en elkabel och få hela 4 000 volt genom kroppen. Han föll bakåt och hans hjärta stannade. En av hans kollegor, J.D. Thompson, handlade då momentant, klättrade upp och fattade beslutet att det inte fanns tid att skära loss honom från linan. Han behövde luft

direkt för att överleva. Han satte därför högt uppe i luften i gång med omedelbar livräddning och det är denna scen som fångats på bild. Båda männen överlevde.

Man brukar säga att den som räddar ett liv räddar en hel värld. Samtidigt blir jag alltid lite illa till mods är när jag hör någon tala om personer som Raoul Wallenberg eller för den delen Irena och J.D. Thompson som hjältar eller extraordinära människor. Snarare var de helt vanliga människor som valde att göra för sin tid extraordinära saker. Modiga handlingar i historien har nämligen alltid genomförts av vanliga människor.

VUXNA SOM SÄGER ifrån när de ser ett ungdomsgäng trakassera en liten pojke på bussen. Grannen som tar upp telefonen och ringer polisen när han för tredje kvällen i rad hör desperata rop från lägenheten bredvid. Vännen som tar nycklarna från sin berusade kompis som försöker sätta sig i bilen. Socionomen som får ett barn att känna sig tryggt när världen omkring verkar falla sönder.

Vanliga människor vars handlingar och beslut kommer att prägla andra liv. Och ibland även historien. Det är det civilkurage handlar om i grund och botten. Ansvaret för vår samtid kan vi aldrig frånskriva oss i väntan på en hjälte som ska lösa allt. Det måste vi ta själva. ◀

→ FLER KRÖNIKOR: HITTAR DU PÅ SOCIONOMEN.SE

”Evy är död”
UJE BRANDELIUS

”Efteråt tänkte jag på vilken tur vi haft”
LO KAUPPI

”Vem är socionombildningen gjord för?”
SOGOL MABADI

NÄSTA NUMMER

OTILLÅTEN PÅVERKAN

Klienter, kriminella, politiker och chefer. Försöken att påverka beslut kan komma från flera håll. Hur ska välfärdssystemet skyddas?

I din brevlåda den **27 januari** ←

ANNONS

VÄXA
ENHETEN

Söker du trygga och erfarna familjehem?

VäxaEnheten erbjuder trygga och erfarna familjehem för unga och vuxna med beroendeproblematik, kriminalitet och samsjuklighet över hela Sverige!

Kontakta oss för placeringsförfrågningar och information eller skanna QR-koden
info@vaxaenheten.se
0585 – 105 50

Psst! Vet du att vi även har andra boendelösningar?

Handledarutbildning i psykoterapi för legitimerade psykoterapeuter

start ht 25 / KBT / Familjeterapi / PDT

foto: Johan Persson

ANSÖKAN ÖPPEN
15 februari–15 mars 2025

Anmäl dig via
www.psy.lu.se

Har du kompetens inom socialt arbete? Vill du ha en arbetsplats där Engagemang, Ansvar och Glädje är i fokus?

På Humana har vi en bra anledning att stiga upp och gå till jobbet varje dag. Vi är hängivna uppgiften att ge så många människor som möjligt ett bra liv. Våra medarbetare är våra hjältar, det är därför viktigt för oss att bidra till deras utveckling och välmående. Tillsammans kan vi hjälpa andra och göra skillnad.

Vill du vara med och göra skillnad? Jobba hos oss!

Se alla lediga jobb och läs mer. Skanna QR-koden.